

– Két éve, december 12-én hunyt el Antall József, a Magyar Köztársaság első szabadon választott miniszterelnöke. December 18-án temették azt az embert, aki a rendszerváltozást koordinálta, rendszerének középpontja volt, akitől nemcsak szellemi hagyatékának ápolói, de még ügyének árulói is nyerni kívánják legitimációjukat – mondta Szabó Iván, az MDF frakcióvezetője a parlamenti megemlékezésen. Tisztelgő összeállítás Antall József emléke előtt.

„Amikor 1993. december 18-án, a magyar Országház épületében, a kupolacsarnokban barátom, dr. Antall József miniszterelnök koporsója előtt álltam, életem egyik legmeggrázóbb és legmegindítóbb pillanatát éltem át. Tudatában voltam annak, hogy történelmi személyiség élete ért véget, aki meghatározó módon vett részt Európa azon új korszakának kialakításában, amely már a vasfüggöny lehullása előtt megkezdődött. Az a körülmény, hogy azon a napon a megrendült magyar polgárok szinte megszámlálhatatlan tömegben nyilvánították részvételüket, bizonyítékul szolgált, hogy ezzel a nép ugyanúgy tisztában volt, mint én. Antall József teljesítményét és történelmi jelentőségét nem lehet a napi politika mércéjével mérni. Meg vagyok győződve, hogy már néhány év múlva nemcsak a világ, de a magyarok is más szemmel fogják nézni politikai és eszmei hagyatékát. Fontos, hogy mind Antall József pártbívei és elobarátai, mind Magyarország és Európa, de végtére is az egész világ politikai meghatározó erői ne csak magától értetődően tanulmányozzák Antall miniszterelnök munkásságának gyümölcseit, hanem ápolják és gondozzák is azt a vetést, amely országunk jövőjéért, Közép-Európa és a kontinensünk jövőjéért, és az államok közösségéért elvetett.” Idézet Alois Smocktól, az Osztrák Köztársaság volt külügyminiszterétől.

1995. december 12-e, Fiumei úti temető, nemzeti sírkert, rövidesen tizenhét óra tizenöt perc. Néhány másodperc múlva megkondul a lélekarang Antall József sírjánál. Antall Józsefre, a Magyar Köztársaság két éve elhunyt miniszterelnökére emlékeznek sok százan, néhány ezren a temetőben... Jelenits István piarista atyát hallják.

– „Az a férfi, akit most két esztendeje magadhoz szólítottál közülünk, milliókat hordozott szívében. S ezen a történelmi vihartól megtépázott tájon felelősségtudatra, építő akaratra, emlékezésre és feledésre, reményre, bölcsességre és főként megfontolt cselekvésre szólított fel tizenötmillió magyart. Ember volt. Kivételes tehetségében sem mentes egyoldalúságtól, szemléleti korlátoktól. Az azonban vitathatatlan, hogy mindvégig a szép értes esélyeit igyekezett növelni. Erőszak és indulat helyett a bizalom útját kereste. Egészen érezte felelősnek magát, Uram, azokért, akiknek vezetését egy válságos történelmi pillanatban vállalta, s akikhez mindvégig hűséges maradt.”

– A megemlékezésen jelen voltak Antall József kormányának egykori miniszterei, jelen volt Boross Péter, aki a kormányzásban Antall Józsefet követte.

– Antall József pótolhatatlan, követni lehet, utolérni nem. Nekünk most az a dolgunk, hogy követni tudjuk minél többen. Biztos vagyok benne, hogy az ország is egyre nagyobb arányban és számban ébred arra rá, hogy Antall József eszményei, Antall József miniszterelnöksége mutatta azt az utat, amely egy egészséges nemzethez, egy kilábaló országhoz vezet.

– Magasra tartották a táblát, Szegedről jöttek.

– Nekünk Antall József ma is Antall József, és az MDF egyenlő Antall Józseffel. Nagyon szeretném, ha az MDF-ben mindenki megérezné, nem szabad Antall Józsefhez hűtlen lenni, mert csak ő az, aki képviselheti ezt a pártot.

– Persze most már az eszméje, a hite, ami viheti előre...

– És ehhez nem szabad hűtlennek lenni. Évközben, ha följövek Szegedről, mindig kijövök a sírhoz. Mindig volt friss virág. Mindig éppen valaki elment, vagy éppen jött valaki, égtek a gyertyák, a mécsesek. Akármikor jöttem: ősszel, tavasszal, nyáron, télen, mindig így volt. Ez a sír zarándokhely.

– Antall József sírjához két gyerekkel érkezett.

– Eljöttünk emlékezni. Úgy érzem, a gyerekeimet el kellett hozni, hogy érezzék a történelem szelét. Azt, ami 1990-ben minket nemcsak megérintett, hanem megélti vagyunk, és hogy ezt ők is tovább tudják vinni.

– Kezében egy szál gerbera, átkötve piros-fehér-zöld szalaggal. Antall József emlékére.

– Rendkívül nagy tisztelője voltam. Nagyon sajnálom, óriási veszteségként élem meg a halálát.

– Ez alatt a két év alatt hogy érzi: Antall József emléke tovább él, vagy halványodik?

– Bennem erősödik. Ha a környezetemről nyilatkozom, amit nem magam választok, úgy érzem, az emberek közömbösebbek és az értékét nem ismerik. Félek, hogy az embereknek nincs igényük értékekre.

– Ezek szerint sokan azt sem érzik, hogy mekkora veszteség az, hogy nincs?

– Félek attól, hogy így van.

– Fiatal hölgy a sír közelében. Láttam az imént, imára kulcsolta a kezét. Mi minden jut a sír mellett az ember eszébe?

– Maga az ember.

– Mi az, ami kicsalja a könnyet a szeméből?

– Az embersége, az emberszeretete. Hogy jót akart ennek a népnek. Ez a nagy tömeg is arra utal, hogy megértették.

– Kalap levéve állt az előbb a sír mellett, keresztet vetett, és láttam, hogy igen csak elgondolkodott.

– Igen, megadta a sors vagy az isteni akarat azt az ajándékot, hogy ismerhettem Antall Józsefet. A kabinetirodáján dolgozhattam, így természetes, hogy emlékek gyülemének föl az emberben. Rendkívül koncepciózus, távlatokba látó politikusnak és igazi mély érzésű embernek ismertem meg.

– Székesfehérvárról érkeztek.

– Feltétlen fontos számunkra egy ilyen nagy egyéniségről megemlékezni. Úgy érzem, hogy az a néhány év ajándék volt a magyarság számára. Olyan esztendők voltak, amikor megismerhettük, mi is az éledező demokrácia. Mert demokráciáról még igazából nem beszélhettünk, csak megvil-lant előttünk a lehetőség.

– Egy szál vörös rózsá és egy mécses. Ezt hozta ki Makovecz Imre Antall József sírjához. Ennyi egy ember emléke?

– Ezen a fagyos estén ennyi. Igen, ennyi.

– És ebben az országban?

– Azt nem tudom. Itt most a temetőben nincs mocsok, nincs politikának nevezett arcátlan gazdagodási folyamat, nincs semmi. Egy halott van a földben. Azt hiszem, hogy Isten előtt egyenlők vagyunk. Igen, ez egy halott és mindent megtett, amit megtehetett. Hogy az országért tette-e vagy miért, nem tudom. Azt látom, hogy gyertyák ezrei vesznek körül és virág-hegy. Sokan jönnek ide...

– Bitskey Tibor színművész mondatai következnek:

– Mi nagyon szerettük Antall Józsefet, mert nála műveltebb, okosabb, kiegyensúlyozottabb, karizmatikusabb vezetője még nem volt az orszá-gnak ebben az évszázadban. Amikor meghalt, úgy éreztük, mintha egy sze-retett családtagunk ment volna el az élők sorából. Többször kimentünk a sírjához, és csodálatos volt, mert a napnak bármelyik szakában mentünk is ki, soha nem voltunk egyedül. Mindig voltak ott rajtunk kívül mások is. A harmadik vagy negyedik alkalommal a virágokkal borított keresztben meg-láttam egy nylon-borítottban egy kis írást. Egy vers volt. Elolvastam és meg-hatódtam. Nem tudom, hogy amatőr költő írta-e vagy profi, de abban a pil-lanatban úgy éreztem, mintha én írtam volna. Rövidsége ellenére tökélete-sen fogalmazza meg azt, ami Antall József életével és halálával kapcsolat-ban a legfontosabb a számunkra. Az önvádat és a hiányérzetet. Félek, hogy ezt a hiányérzetet egyre többen fogják tapasztalni az évek múlásával ebben az országban. – Emlékezzünk – Egy csillag jött föl három éve / Magyaror-szág sötét egére, / hogy üstökös volt, nem is kétség, / az Isten ápolta a fé-nyét. / Vezércsillag volt, élre termett, / őstől tanult hon-szerelmet. / Fáros

volt ő, próféta alkat. / Tizenötmillió magyarnak / gondját vállalta fel magá-ra, / és felment értük a Golgotára. / Fogyó erejét nem kímélve, / halódva is dolgozott érte, / de mi, veréshez szokott nemzet, / nem becsültük, nekünk nem kellett. / Ezért az Úr, ki megszerette, / eljött érte és visszavette.

– Gyurkovics Tibor egyik írásából idézek: „Villannak előttem a képsorok, ra-gyognak, zuhognak előttem a képkivágások, és én nem tudom kiválasztani azt az egyetlen pillanatot, amely mindenestül Antall Józsefet jelenti. Mert ez a kép ben-nem van, az idő fényképezhetetlen mélyén. Tízéves fiú áll karbafont kezekkel a pia-rista gimnázium folyosóján, napsütötte ablakából megjelölve az idő célkeresztjével, valami hallatlanul könnyed keretben. Kék szeme van. Égő kék szeme, és idénáz a mellkasomra, a szívem mélyéig. Valami gyerekes félmosoly bujkál az ajkán. Kölykök vagyunk, akkor még halhatatlan gyermekek.” Mikor írta ezt?

– Azon a halálközeli időszakon, amikor rárogyott az emberre ez a gyász. Mert mégiscsak tízéves korunk óta ismertük egymást. Párhuzamos osztály-ban jártunk a piaristákhoz, és ez a gyermekség maradt bennem elsősorban. És az, hogy gyermekként is méltóságteljes fiú volt. Nem egy rohángászó és hahotázó, hanem kicsit méltóságteljes ember. Azt hiszem, az egész család-ja, légköre predestinálta arra, hogy történelemben gondolkodjon. Az apja a kisgazdapárt igazgatója volt.

– Negyvenöt előtt a minisztériumban dolgozott...

– Igen... Mi nem voltunk olyan értelemben barátok, hogy összejártunk volna rendszeresen, de jó néhányszor találkoztunk. Gyakran fordultam hozzá történelmi könyvekért, ha írtam egy regényt. Így elbeszélgettünk gyakorta. Nem beszélve arról, amikor őt ötvenhat után listán tartották, és kísérgettek. Egyszer mellé csatlakoztam, próbált elhessentení magam mellől, itt a Lánchíd budai hídfőjénél, hogy: ne, ne gyere..., vagy értésemre adta, hogy..., én ott nem is fogtam föl, mert...

– ...mert őt követték akkor.

– Követték. Én magam a Forradalmi Bizottság elnöke voltam, engem pusztán csak eltávolítottak fegyelmi úton, úgyhogy rendőrségi eljárásom nem volt. Nem is értettem pontosan, hogy miért kell itt kúszni.

– Ő pedig a gimnáziumban a munkástanács elnöke volt.

– Igen, és onnan néhányszor elvitték, bevitték, faggatták és rendőri fel-ügyelet alá helyezték.

– Térjünk vissza a tízéves Antall Józsefhez. Megdöbbenő volt számomra, hogy őn a kék szemét vette észre, az maradt meg az emlékezetében.

– Égő kék tekintete volt. Jó megjelenésű férfi volt, és végre úgy tudtam ránézni magam is, mikor miniszterelnök lett, hogy jó, egy európai jelenség. Mint egy komoly, nagyon jó színésze a politikának, mint egy Darvas Iván,

vagy Mensáros László. Át tudott menni a színen, a történelem színén, meg tudta jeleníteni azt, amit én Európáról, Magyarországról gondoltam. Kedveltem, érthető módon.

– Tízéves korban lehet valakin látni, hogy mire lesz képes később?

– Azt hiszem, ezek egyrészt sorsszerű rendelések. Most nem ilyen nagy magyar sorsra gondolok, hanem génikus adottságokra, családi környezetre és meghatározott tudásra. Tudniillik a tudás maga az erkölcs. Ő erkölcsös ember volt, férfi ember volt, nemes anyag. És az a nemesség benne genetikusan adva volt, örökletesen, és a tudás által megkovácsolódott.

– Sokan irigyelték is ezt tőle. Talán ezért hangozhatott el oly sokszor róla nemtelen, elítélő jelző.

– Szerették úrias embernek tartani. Nem szégyen. Úriember volt. Magyarországon ezt nagyon nem szeretik kimondani, mert itt hozzászórtak ahhoz, hogy paraszti ország, hogy munkás ország – ugye? Kádárék – hogy úgy mondjam – ezt ismételtgették. Az utolsó csatlós ország. Ő a tudásában, erkölcsében úri ember volt a szó legjobb értelmében, és ez nem szégyen, hanem érdem. Azt hiszem, ez komoly tekintélyt szerzett neki.

– Akik korábban együtt dolgoztak Antall Józseffel, közülük néhányan a halála után hátat fordítottak az emlékének.

– Antall József, a történelemben egyre jobban kirajzolódik, olyan lehetetlen változást kellett vezényeljen, amibe rajta kívül nagyon sokan belebuktak volna. Ő nem bukott bele. Ő ezt keresztény politikusként csinálta végig, lehet, hogy nem elég erélyesen, és lehet, hogy nem elég politikusan. Hiszen ez a szó nem is igazán illik rá, hogy politikus, talán annál több volt, és a napi politikánál kevesebb.

– Demokratának mondják.

– Demokrata érzelmű volt, ami a jogrendet, az államstabilitást illeti. És azt hiszem, a gyerekkori milióból is hozta ezt. Ott, a Somogy megyei és a somlói tájakon, ahol nevedett – ahogy ezt mondják is arrafele – belenőtt egy természetes közösségbe. A paraszt épp olyan ember volt ott, mint az úr, ahogy mesélte egy beszélgetésünkön. Ő nem volt testidegen ember, ahogy tekintették, hanem igenis emberekkel érző, nagyszerű, szarkasztikus humorú ember, akit nagyon kevesen ismertek belsőleg.

– 1993. decemberében egy ország ismerhette meg a galgahévízi Deme Györgynét, Mancsi néit, amikor két botjára támaszkodva fölkapaszkodott a lépcsőn az Országházban és letérdelt Antall József ravatala előtt.

– Letérdeltem, meghajoltam, keresztet vetettem és elbúcsúztam tőle. A Jóisten mégis segített, hogy el tudtam oda is menni, két bottal.

– Innen elindulni Galgahévízről Budapestig ezzel a két bottal nagy kínlódás volt.

– Igen, az volt.

– Az unokájától tudom, hogy ők is elmentek a Parlamentbe, a ravatalhoz. De teljesen külön voltak Mancsi nénitől.

– Ők nem is tudták, nem mondtam meg nekik, hogy elmegyek. Fogtam magamat, hát elmegyek, oszt én előbb odaértem, mint ők. Elmentem a hosszú sor mellett végig. Az első rendőrt megkérdeztem, hogy szabad-e nekem a sor elejére elmenni. Tessék, egész nyugodtan. Mentem-mentem, egész végig az ajtóig. Mikor az ajtóhoz odaérek, ott a rengeteg nép, ott megint félrebb húzódtak és beengedtek elsőnek. Az ajtón, ahogy léptem be, jaj, majdnem megijedtem, fölmentem, föl... föl... Tíz lépcső, másik tíz, nem is tudom, hogy hány emeleten mentem fölfelé a két botommal. És végre odaértem. Meghatódtam nagyon.

– És miért volt fontos Mancsi nének, hogy innen Galgahévízről elmenjen, hogy a Magyar Köztársaság miniszterelnökétől búcsút vegyen?

– Nem is tudom, olyan jó érzésem akadt, hogy elmegyek oda. Elmegyek és megnézem Antall Józsefet. Mi vonzott hozzá, nem tudom.

– Szerette Antall Józsefet?

– Szerettem. Olyan jó érzésű volt, olyan jó kinézésű, szerény. Meg az a gondolkodó nézése neki. Istenem, hát ilyen embereknek el kell pusztulni?

– Kezemben van egy levél. A feladója dr. Antall Józsefné, Klára asszony. Őnek szól: „Szeretve tisztelt Asszonyom! Engedje meg, hogy kifejezzem köszönetemet, amiért férjem ravatalánál megjelent. Nehéz, talán fájdalmas járása ellenére vette a nem csekély fáradtságot, hogy odamenjen. Végtelenül meghatott, amikor megláttam a televízióban. Szerettem és hálám jeléül itt küldök egy példányt Antall József élete képekben című könyvből. Fogadja el tőlem emlékiül. Szeretettel üdvözlö: Antall Józsefné.” Ez a könyv itt van most mellettünk. Becsben tartott ereklje.

– Teljesen. Sokfelé elkérték tőlem, kettő-háromnak el is mondtam, aztán már mondták, hogy hozd el majd vagy küld el, elmegyünk érte, hadd nézzük mink is, hogy ki az az Antall József. Ki volt, mi volt az élete? Így vándorol a könyv az egyik háztul a másikig. Fölvégre, alvőgre, mindenfelé elviszik ötét, és oda is adom nekik nagyon szívesen.

– Kilencvennégy decemberében a halál évfordulójakor, az első évfordulókor megemlékezés volt Budapesten, a temetőben, Antall József sírjánál.

– Amikor odamentem a kápolnába, látom, hogy égnek a gyertyák. Kérdezem a kapust: Tessék mondani, miért égnek itt a gyertyák? Azt mondja,

„Antall Józsefért lesz mise.” Ott maradtam a misén végig, és lassan ballagtam a sírházhoz.

– Van itt egy fénykép. A padon Mancsi néni ül, szemben a sírral, a keze imára kulcsolva.

– Igen, elimádkozgattam, elkesergettem magam. Amikor Pesten vagyok, a temetőt nem hagyom ki. Egy szál virágot mindig viszek.

– Decemberben találkozott Klára asszonnyal.

– Megpusztiltuk, megsimogattuk, karonfogtuk egymást. Ő is megörült, én is. Azt mondta: Hála Istennek, mégis látom, hogy ki volt éltiben, aki az én férjem ravatalánál volt.

– A héten ismét Antall Józsefre emlékezik az ország, születése napján.

– Ott leszek a temetőben, ha a Jóisten éltet még addig. El fogok menni.

– Megsimogatja a fejét?

– Meg, meg – Istenem – mondom. A Jóisten nyugtassa békében.

(ATV, 1993. január; Aki átlépett a történelembe,
Kossuth Rádió, 1994. december 12.; Vasárnapi Újság)

Volt egyszer egy taxisbloká

Az SZDSZ szervezte

– Idézet Szatmári Jenő István: Majdnem halott újságíró nem hazudik című könyvéből. A 242. oldalon a következő olvasható: „Mifelénk, a Klauzál tér – Dob utca táján, de másutt is, ahol zsidók, félzsidók laknak, lakunk, bizony terjed, de nagyon, egy aranymondás. Ha még egyszer lesz holocaust Magyarországon, azt az SZDSZ fogja elérni gátlástalan és gusztustalan mohóságával, ami kiváltja a tömegek szélsőséges reakcióit.” Kemény mondat.

– Valóban, de ez a félelem megvan a lakosságban, legalábbis a lakosság érintett részében. Az elmúlt négy-öt év jelenségei között itt-ott felütötte fejét az antiszemitizmus is. A mostani MSZP-SZDSZ koalíció választási győzelme után sokan úgy érezték, na, végleg megszabadultunk ettől a rémálomtól. Csak ami azóta történik, nevezetesen, a médiák, ezen belül is például a képernyő megszállása a szabad demokraták által, a gazdasági élet egy sor kulcspozíciójának a megszállása, ami együtt jár ugyanakkor a lakosság életszínvonalának a romlásával, és az egyre elnyomorodó emberek a gazdasági élet irányítóit okolják a saját nyomorukért. Mondjuk ki nyugodtan, én kimondhatom, mert rabbi volt a dédapám a legendák szerint, de hogy egy agyonlőtt mártír zsidó nagyapám biztos volt, arról dokumentumok vannak. Hogyha itt bármiféle kilengés lesz, legalább annyira felelős lesz az, aki efelé hajtotta a tömeghangulatot, mint az, aki a hangulatot erre felhasználja.

– Könyvében az elmúlt öt-hat-hét év történéseit szinte időrendi sorrendbe rakja. Induljunk el 1990 őszénél, amikor is megbénítja az országot a taxisbloká. Hogy-hogy nem, ön abban az időszakban az SZDSZ elnökének, Pető Ivánnak a szobájába kerül.

– Az egész onnan indul ki, hogy iszonyúan dühös leszek arra a kormányra, amelyik ugyanúgy hazudik, mint az előtte levő. A hazugság abban nyilvánul meg, hogy olajszűkével, szállítmányok késésével magyarázza a benzináremelést. Teszi ezt, amikor az akkor kormányközelinek mondott Pesti Hírlapban én magam írom meg három héttel azelőtt egyetemi és olajtársasági szakemberek adatai alapján, hogy nem igaz, mert hatszáz ezer tonna gázolajat exportálunk, mert nem tudjuk hova tenni. Mert annyi van belőle. Tehát akkor miért hazudunk, miért hivatkozunk a hiányra? – mondom én idegesen magamban. És megpróbálom a taxisbloká másnapján a

hírközlő szervek tudomására hozni, hogy gyerekek, megjelent egy cikk, még azt sem lehet mondani, hogy most találom ki. Miért nem lehet ebből a szempontból is kérdezni? Kormánypárti részről elutasítanak keményen és mereven. Elviszem a taxisoknak ezt a dokumentumot. A taxisok fölmérik, hogy ez nekik fontos, és küldenek vele a Mérleg utcába, az SZDSZ központjába. Küldenek vele, de nem tudom én sem, hogy miért. Mert eddig arról szólt a történet még előző nap este is, hogy az ellenzéki pártok, így az SZDSZ is elhatárolódnak a mozgalomtól. Támogatják ugyan a követeléseiket, de nem vesznek részt benne. Odaérek a Mérleg utcába, és amikor átadom Pető Ivánnak a dokumentumokat, akkor vagyok annak a tanúja, hogy a főváros egyik vezetője odatelefonál, hogy az egyik blokádpontonál nem engedik át a halottszállító kocsit. Erről nem volt szó. Pető Iván a jelenlétemben rádiótelefonon utasítja őket, hogy gyerekek, ezt nem lehet, át kell engedni. Megmondtuk, hogy közszolgálati járművek feltartásával ne provokáljátok a tömeghangulatot, amikor már a győzelem küszöbén vagyunk.

– Ön honnan hallja a választ? Ki volt hangosítva a telefon?

– A rádiótelefon? Az általában olyan, hogyha nem a füléhez szorítva használja valaki, akkor hallani lehet. Elnézést kérnek a másik oldalról, és azt mondják, természetesen át fogják engedni a kocsit. Ezek után átadom a dokumentumokat és távozom. Az első meghasonlásom ekkor volt önmagammal, hogy na, most akkor hova álljak? Az egyik oldal így hazudik, a másik oldal úgy. Mit tudok én egyáltalán ebben a helyzetben tenni? Legfeljebb azt, hogy valami harmadik erőt keresek magamnak.

– Harmadik erőnek lehet tekinteni 1992-ben a kezdeményezésüket. Ami már saját kezdeményezés volt. Ez a bizonyos Valencsik-féle éhségstrájk. És az azt követő aláírásgyűjtés. A magyar parlament megbuktatására készültek.

– Mi a magunk részéről nagyon úgy éreztük már akkor, kilencvenkettő végén, kilencvenhárom elején, hogy talán nem ezt választotta Magyarország, ami addig megvalósult. Talán tényleg hasznos lenne vagy egy rendkívüli választás, vagy legalább az eredeti időpontban megtartandó választás. Az éhségstrájk még nem erről szólt. Az a kétkulcsos áfáról szólt. Oda mint újságíró kerültem az első napon, mint az egyik résztvevőnek, Erdei Csabának a barátja.

– Igen, de mikor teltek, múltak a napok és az éhségstrájknak egyre nagyobb lett a visszhangja, akkor kezdtek el gondolkodni azon, hogyan lehetne erre az éhségstrájkra „rákapcsolódni”. És akkor kezdődött az aláírásgyűjtési akció. Cáfolja az iménti megállapításmat, hogy a magyar parlament megbuktatásáról is szó volt?

– Ezt nem kell cáfolni, és nem is kell említeni külön, mert az aláíróívnek ez volt a szövege, az 1990-ben megválasztott országgyűlés feloszlását és új választások kiírását követeli a mozgalom.

– Megdöbrentő nevek kerülnek ekkor elő. A mai és az akkori közélet szereplői.

– Kaptunk egy értesítést, most nem akarom újra megnevezni a hölgyet, a könyvemben úgyis benne van, akinek a lakásán találkozna velünk egy prominens személy. Hogy ki, arról nekünk sem volt fogalmunk. A megbeszélte találkozón a legnagyobb meglepetésünkre egy ismert arcú ember jött, aki némi puhatolózás után üdvözölt minket, mint olyan mozgalmat, amelyet ő, és akinek a nevében beszél, elfogadják hozzájuk közelállónak, sajátjukénak. És ekkor hangzott el az a nagyon érdekes mondat, hogy három mozgalom van, amit a magunkénak ismerünk el: a Charta, meg Tégy a gyűlölet ellen, de azt mi szerveztük, és mi is irányítgatjuk, mondta az illető. És vagytok ti, akik az utcáról jöttetek, és ha elfogadjátok a tanácsainkat és irányításunkat, akkor a segítségünkre is számíthatok. Ebben a helyzetben egy ellenzéki mozgalomnak természetesen nagyon pozitív volt, hogy a hatalom másik pólusa, a köztársasági elnök környezete valamiféle háttérsegítséget ígér. Találkoztunk, és ő hozta a tanácsokat. Mondta, hogy mit látnának jónak, mit nem. Mi elmondtuk, hogy mit szeretnénk csinálni. És ez egészen addig ment, amíg ez a mozgalom ki nem fulladt, úgy február végére, március elejére.

– Ahogy peregne az évek, úgy kerül újabb és újabb kapcsolatok során a politika sűrűjébe. 1994 után a baloldal segítőjévé vált.

– Mi azt hittük, azzal, hogy egy balközép kormányzat győz, a mi feladatunknak vége. Megtettük a magunkét egy ilyen kormányzat hatalomra jutásának elősegítésében. Talán nem is keveset, ezt értékeljük majd a történeteszek, meg a politológusok. Egy véletlen esemény kapcsán az egyik MSZP-s vezetővel, Gellért Kiss Gáborral kerültünk kapcsolatba, akinek eljuttattunk egy összefoglaló jelentést az addig végzett munkánkról. Teljesen váratlan módon magához kérte Gál Zoltán Ilkei Csabát és engem, s egy baráti beszélgetés során elmondta, korai még a pihenés, vannak még problémák. Például az, hogy az SZDSZ sakkban tartja a szocialista pártot, a szocialista párton belül lévő egyik képviselőcsoport révén, amelyik esetleges távozása esetén akár az ötven százalékos képviselő alé is szoríthatja a parlamentben az MSZP-t. S egyébként pedig kapcsolatokat keresnek a konzervatív ellenzéki pártok irányába, hogy ez ellen egyensúlyt lehessen teremteni. Az SZDSZ mozgásaira figyeljek, és ez ellen próbáljak lépni. Ezt megtettem, mert akkor már tényleg az volt a meggyőződése, hogy az SZDSZ sok mindent túlzásba visz. Így kerültem aztán Gál Zoltán stábjába, formálisan

az ő főtanácsadójának voltam a munkatársa. Először Kende Jánosnak, aztán idők múlásával Révész Mihálynak, a miniszterelnök egyik főtanácsadójának. Különböző érdekes akciókban vettem részt, tervekben, tanulmányokban. Többek között a médiaháborúval kapcsolatos ellenlépések előkészítésében, mert azért november végére csak rájött a szocialista vezetés is arra, amire sajnos Antall Józsefnek is rá kellett jönnie...

– 1994-ről van szó.

– Kilencvennégyről, igen. ...amire annak idején Antall Józsefnek is rá kellett jönnie, hogy egy egységesen nem ellenzéki, hanem ellenséges médiával szemben kormányozni nem lehet. Nagyon érdekes volt látni, hogy ugyanaz a média, amelyiknek Antall József sem volt jó, milyen egységesen támadta Horn Gyulát is. És akkor már az embernek szemet szúr, hogy ki lenne nekik egyáltalán jó? Ugyanakkor már tudtuk több újságíró kolléga sorsából, hogy itt nem az MDF-hez és a jobboldalhoz közel álló újságírókat – időzójelben – takarítják ki mindenhol, hanem azokat is, akiknek egyszerűen nem tetszik a pófája annak a csoportnak, amelyik a médián belül átvette a hatalmat.

– Mivel tudja bizonyítani mindazt, amit most elmondott, és mindazt, amit leírt? Mert ennél sokkal többet írt le, mint amiről most szó volt.

– A Vasárnapi Hírek már megfenyegetett száznál több személyiségi jogi perrel. Valószínű úgy csinálta, hogy összeszámálta a szereplőket, s kijött neki a száz körüli szám. Jobboldalról elég sokan megkerestek, és azt mondták, rólam is írtál rosszat meg csúnyát, de végül is, amit írsz, nagyjából tárgyyszerű. Kaptam a baloldaltól, vagy annak baloldaláról is olyan jelzéseket, hogy igen, amit írsz, tulajdonképpen így történt. A kormány beperelhet, de akkor egy kérdésem van. Az egyik tanulmány szerint, amelynek a szerződése a könyvemben dokumentum formájában szerepel, én kitöréspontokat kerestem a szocialista kormányzati politika programszerű tervezéséhez. Ha ez igaz, hogy én ezt csináltam, akkor magát járhatja le az a kormány, amely ezek után hazugsággal és szavahihetlenséggel vádol. Mert akkor hazug és szavahihetetlen embert kért fel ilyen súlyos kérdések kidolgozására. Ha indul ellenem száz per, akkor legfeljebb kettőt vagy hármat fogok elveszteni. Azt is csak azért, mert tényleg vannak olyan tételek benne, amelyek négy szemközt hangzottak el, és nem biztos, hogy éppen akkor nálam volt a diktáfon. Így nem tudtam rögzíteni.

(Vasárnapi Újság, 1995. október 15.)

Földönfutók

– Hányszor lehet a földet, a tulajdont elorozni a parasztembertől? A mögöttünk lévő diktatúra ideje alatt számolatlanul. Téessze kényszerítés, „önkéntes” felajánlás, színes volt a paletta. De majd a rendszerváltozás után, majd 1990-et követően a jókat, a kisemmizetteket jutalmazták, a bűnösök meg bünhődnek. Ja, hogy ilyen csak a mesében van? Akkor még nem gondoltuk. 1991-92-ben Dabason jártam. Itt az egykori földtulajdonosokat, hogy elvett földjüket ne kaphassák vissza – papíron – holtta nyilvánították. Én pedig riportot készítettem velük. Mert éltek. Nádudvaron meg vagyongényükért félszemű lovat, egy üveg cseresznyebefőttet és lyukas karosszériájú Lada személygépkocsit kaptak a többet érdemeltek. A volt szövetkezeti vezetők – majd mindenhol – a húst megszerezték maguknak, a többinek maradt a lerágott csont. Diósjenőn is bajban vannak a volt földtulajdonosok, a részarány-tulajdonosok. Bajban vannak a húsz-harminc aranykoronára várók is. Szóval, mindenkinek baja van, aki a földre vár. Legalábbis Tóth Ferencné, a földkiadó bizottság tagja ezt állítja.

– Állítom: okkal, joggal panaszkodunk, mivel problémák vannak itt. És milyen sok akadályt, milyen sok nehézséget gördít elénk a volt szövetkezet, a vezetőség. Megakadályozza a munkánk végzését, félreinformál sorozatosan, nem kaptunk tisztességes listát a képzett és a részarány-tulajdonú földekről. A dokumentumokat máshonnan kellett beszereznünk, kerülő úton, és ebből egy csomó problémánk adódott.

– Azt sem tudták, hogy mekkora az a terület, amelyik az alkalmazottaknak járna, és mekkora az, ami a részarány-tulajdonosoknak jutna vissza.

– Egészen pontosan nem volt elhatárolva. Olyan listából dolgoztunk, amin egyben volt megjelölve a földterület, és a főagronómus, aki a bizottságunk tagja, időnként rábökött egy-egy területre, hogy ez képzett, ezt nem szabad kiadni, az is képzett. Volt úgy, hogy teljesen ellentétes dolgokat is állított, például a Kásahegyi-dűlőt javasolta kollégájának, hogy vegye ki, mert az megfelelő terület, utána kiderült, hogy az sem lett volna kiadható, mert az is képzett terület volt.

– Hogy a fogalmakkal mindenki tisztában legyen, el kell mondanunk, hogy a képzett földterület az tulajdonképpen a téesszagok harminc aranykoronájából és az alkalmazotti húsz aranykoronából adódik össze, míg a részarány-tulajdonos a föld régi tulajdonosa, tehát aki visszakaphatja a földet.

– Nagyon sok családban jár kétféle címen földterület. Tehát jár képzett és jár részarány-tulajdon, a beviteli kötelezettség alapján. Nyilvánvaló,

hogyan ezek a családok szeretnék együtt, közösen művelni a területüket, és nem célszerű nadrágszík-parcellákat hasogatni a húsz vagy a harminc aranykoronából, máshol, más területen. Ez a terület eleve úgy került meghatározásra, hogy el lesz adva, mert a téesz felszámolás alatt áll.

– Most már majd két éve.

– Igen. És a vagyon nem fedezi a hitelezők igényeit, kénytelenek lesznek bevonni a felszámolásba a képzett területet is, és el is fogják adni. A tagoknak már a vagyonból semmi, egyáltalán semmi nem fog jutni, és úgy néz ki, hogy még ezt a kis területet is ki fogják a lábuk alól húzni. Annyi sem marad, amin a minimális terményt a háztájiukba meg tudnák termelni.

– Szabó Hornos Jánosné, a földkiadó bizottság elnöke:

– A bizottságnak kimondottan az a problémája, hogy a húsz-harminc aranykoronás földalapot nem tudja kiosztani az azt megillető emberek körébe, mivel a névsor kiadását a téesz vezetése megtagadta. A felszámoló-biztos meg nem járult hozzá, hogy ezeket az aranykoronákat nevesítsék és a rendelkezésünkre bocsássák. Egy huszonhét hektáros tavat környékezik ezek a földek. Ezt a területet szántóként és legelőként adják el, de annyira nyilvánvaló, hogy a tó környékén lévő földek üdülőtelleknek, házhelyeknek is felparcellázhatók.

– Önök hoppon maradhatnak.

– Végül is igen. De szeretném még elmondani, hogy a jogszabályok kimondják azt, hogy minden talpalatnyi területet vissza kell adni a jogos tulajdonosának.

– A szövetkezet tulajdonában nem maradhat egy négyzetcentiméternyi föld sem.

– Legfeljebb bérelhet. Mivel Diósjenőn állami tulajdonú földek nem voltak, itt minden föld beviteli kötelezettség alapján került a téesz vagyonába...

– Magyarán: elvették az emberektől.

– „Finoman” fogalmazva, igen. Már említettem az előbb, a jogszabályok lehetővé teszik, hogy minden tenyérnyi területet tulajdonosának visszaadjanak. A téesz körülbelül hétezer aranykoronányi területet visszatart olyan címen, hogy azt eladásra szánják. Ez a húsz-harminc aranykoronás képzett területű föld. Ebből a hétezer aranykoronányi területből négyezer aranykoronányit visszaigényeltek a tagok és az alkalmazottak, akiknek egyáltalán volt bátorságuk bejönni a törvényes határidő alatt, és visszaigényelni a földjeiket.

– Meglepő, amit mondott. Azt mondta, hogy volt bátorsága? Bátorság kellett ahhoz Diósjenőn, hogy valaki az igényét bejelentse?

– Igen, bátorság kellett hozzá, bár a polgármesteri hivatal elég nagy propagandát kifejtett, hogy mindenki tudjon róla, hogy március 24-ig visszaigényelhetők a részarány-tulajdonok és a tagi alkalmazotti földek... Érdekes módon az emberek nem a bizottságunknál kezdték a tájékozódást, hanem elmentek a téesz-irodára, és ott vagy eltanácsolták őket, vagy félrevezették, félreinformálták őket. Tehát olyan is előfordult, hogy azt mondták, nincs is Diósjenőn semmiféle földkiadó bizottság. Ez a mi legnagyobb bánatunk, a földkiadó bizottságé. Tudni kell még Diósjenőről azt is, hogy itt a munkanélküliek nagy része a téeszből került az utcára. Jómagam is, és az itt jelenlévő kollégák legnagyobb része.

– Hallottam egyébként egy adatot: háromszázhatvanegy ember van munka nélkül Diósjenőn, és több mint százharmincan az elmúlt évben a szövetkezetből kerültek az utcára.

– Igen, vannak olyan családok, ahol mind a három családtag téesz-munkanélküli. Már kiestek a munkanélküli járadékból, ami azt jelenti, hogy szociális segílyt kapnak, ötezer forintot havonta. Amellett kisgyereket nevelnek. Nekik járna kilencven aranykoronányi föld a képzett jog alapján. De nem tudnak hozzájutni. Ezek az emberek elvesztik az önbecsülésüket, mivel semmilyen módon nem tudnak munkához jutni. Ha már munkahelyük nincs, legalább azon a kis földön eldolgozgatnának, legalább valamit pótolnának a jövedelmükhöz.

– És mi van a részarány-tulajdonosok földjével? Tehát az eredeti tulajdonosok, illetve az örököseik visszakapták-e már a szántóterületet?

– A részarány-tulajdonosok hatezer aranykoronányi földet igényeltek vissza. Ezeknek a kilencvenöt százalékát már a földkiadó bizottság ideiglenesen birtokba adta, ideiglenesen kitűzte. Nagyon sokan már megművelték a földjüket, tehát felszántották, bevetették. Itt szeretném még megemlíteni, hogy mikor a részarány-tulajdonosoknak a bizottság kitűzte – hangsúlyozom – ideiglenesen a földjüket, akkor a téesz traktorosai, állattenyésztői kiforgatták, kiverték a karókat. A téesz vezetése egyáltalán nem vette tudomásul azt, hogy ez a földterület új tulajdonba került, nem tartották tiszteltben. Aratás után ráküldték a gépeiket újból tovább művelni, holott a jogszabály kimondja... most megint a paragrafusra hivatkozom, hogy a részarány-földtulajdonos, amint megkapta az ideiglenes birtokba adásról a jegyzőkönyvet, onnantól kezdve ő az új tulajdonos, a téesz tulajdonlása megszűnt. Attól kezdve a téesz csak mint bérlő van jelen.

– Perger István 1992. október 13-ig főállattenyésztő volt a diósjenői termelőszövetkezetben. Azóta már nem ott dolgozik, sőt nem is tudom, van-e munkahelye egyáltalán.

– Sajnos nincs. Munkanélküli járadékban részesülök. Csatlakoznék is az előttem szólókhoz, a termelőszövetkezet vezetésével kapcsolatban. Kicsit visszautalnék 1991-re, amikor elnökválasztás volt Diósjenő községben. Holma Miklóst választotta a tagság a termelőszövetkezet elnökének. Holma úr nem tudta főállásban vállalni az elnökséget, mert a nézsai termelőszövetkezetnek volt az elnöke. Nyilatkozta, hogy nagy anyagi díjazásra sem tart igényt, csak húszegynéhány ezer forintra, plusz fizessék a költségeit, a kilométereit. Aztán a nézsai termelőszövetkezet szétvált. Érdekes módon Holma úr egyik szétvált közösségnek sem kellett mint termelőszövetkezeti elnök. Így itt maradt Diósjenőn és itt folytatja „áldásos” tevékenységét azóta is. Többen beszélgettünk a termelőszövetkezeti tagokkal, hogy jogosan téveszelnék-e főállásban, mert a termelőszövetkezeti tagság főállásban nem választotta meg. Mert azóta közgyűlést egyetlenegyszer sikerült csak összehívni. Többünk kérésére sem volt hajlandó arra, sőt mereven elzárkózott attól, hogy a közgyűlést összehívja. Amikor Holma úr átvette a termelőszövetkezet irányítását – a jegyzőkönyvekben utána lehet nézni –, huszonhárommillió forint körül volt a termelőszövetkezet hiánya, ezt kellett volna rendezni. Aztán negyven, most meg még több millióról beszélnek.

– Azt mondják, kilencvenmillió körül van most.

– Ezt én sem cáfolni, sem megerősíteni nem tudom. De nagyon érdekes dolgok történtek. A három vezető, aki most a termelőszövetkezetben irányító szerepet tölt be, valamikor együtt dolgozott a felszámoló biztossal, nevezetesen Pekári úrral. Amikor szóvá tettem az iméntieket 13-án, 15-én kezembe is kaptam az „elbocsátó szép üzenetet”, az utcán találtam magam a feleségemmel együtt. Elmondtam, hogy véleményem szerint ez összeférhetetlen. Az elnök úr megjegyezte, mondhatunk amit akarunk, itt úgyis az lesz, amit ő mond. Gyakorlatilag az egyszerűbb emberek félnek.

– Szerettük volna, hogyha a téész vezetői is itt ülnek körülünkben, de ők azt mondták, a felszámolóbiztos engedélye nélkül nem szólhatnak meg. Így nélkülözünk kell a véleményüket.

– Ezt nevétségesnek tartom, mert aki egy termelőszövetkezetben, akár elnöki, akár főagronómusi munkát végez vagy vállal, amiért havi díjazást kap, kutyakötelessége, hogy miután közgyűlést sem tavaly, sem idén össze nem hívtak, akkor legalább így, a rádión keresztül tájékoztassák Diósjenő lakosságát, hogy mi folyik a színpalak mögött. Véleményem szerint tisztos-

ségtelen játék folyik, cinkelt kártyákkal. Amikor még dolgoztam a termelőszövetkezetben, arról volt szó, hogy a tavat és környékét durván százmillió forintért eladták volna. Aztán ez az összeg hatvanmillióra, aztán negyvenmillióra csökkent. Nem tudom, hogy a vége mennyi lesz. Érdekes, miután mindennek az ára megy felfelé, hiszen ezt nap mint nap látjuk, a mi vagyónk folyamatosan veszít értékéből. A kinti tehenészeti telep is nagyon „alsó hangra” került. Nincs takarmány, pedig most az idei nyáron, aki nem tudott takarmányt betakarítani, az talán soha nem tud. Sok magánszemély több kocsiravalót is eladott, kis bálát, nagy bálát, amit összegyűjtöttek. A termelőszövetkezet képtelen volt erre.

– A szarvasmarha-állomány takarmány nélkül marad a téli időszakra?

– Teljes bizonyossággal így van. Vásárlásra nincs pénz. Ami takarmány az intenzív tejelő tenyészet rendelkezésére áll, tulajdonképpen csak az éhendöglés ellen elég.

– Milyen mest a diósjenői határ?

– Kecskés Lászlónak hívnak. Több száz hektár van parlagon. A kárpótlásra kijelölt földek egy-két éve műveletlenek, elgyomosodtak. Vaddisznótúrások, művelési nyomok..., kezelhetetlenek többé-kevésbé a földek, nagy pénzráfordítással állíthatók újra művelésbe. Ezekre a bizonyos kárpótlási területeken volt a rengeteg, szénának alkalmas fűfélé, amelyből a téész akár száz vagonnyi takarmányt is betárolhatott volna. Ezt magánosok, köztük jómagam is, mindenféle megkötés, korlátozás nélkül kaszálhattuk. Bár ez nekünk hasznót jelentett, de talán lemondtunk volna róla annak érdekében, hogy négyszáz marha ne dögljön éhen. Ezekre a szerencsétlen állatokra ez vár, az éhendöglés. És akik egész nyáron nem tudták kifejűdni magukat, most már nem tudnak tavaszig lefekűdni, mert alom híján nem tudnak hova. Derékig járnak a trágyában. Az állatok minimális igényeit sem elégíti ki ez a modern telep, amelynek ötvenmillió forintba került csak a rekonstrukciója.

– Azt mondja ön, hogy viszik a határt, illetéktelenek lopják.

– Érdekes módon a felszámolás kezdetén, hajnalán, az első munkahelyek egyike – amit megszüntettek – a mezőőr funkciója volt. Azt hiszem, hogy ebben a helyzetben nem a mezőőri állást kell megszüntetni, hanem még ötöt alkalmazni. Épületekben, külső tanyákban olyan mértékű károkozások vannak, amelyek a használati értékét harmadára, negyedére csökkentik. Köz művek, épületgépészetek megszűntek ezekben az épületekben. Esetenként csak a falak és a tetők maradtak. Komoly értékek eltűntek. Gazda nélkül van minden, nincs aki ránézzen. Elkészített takar-

mányt elloptak a határból, érdekes módon nincs gazdája, és nincs, aki keresse.

– Volt itt egy szarvasmarha nyári szállás is.

– A szarvasmarha nyári szállásról egy harminc méter átmérőjű Grabloplast-sátrat a szél vitt el, egyet pedig elloptak, és azóta se keresi senki. Ezeket a sátrakat korábban talán több millióért állította fel valaki – gondolom a téesz – a tagság pénzén, munkáján. Ezekre nem ügyel senki.

– 1992-ben az országban, a termelészövetkezetekben törvény szabta meg, hogy meg kell határozni az üzletrészt. Magyarán, hogy a szövetkezet vagyonából ki-kik mekkora értékkel részesedik. Önök itt Diósjenőn tudják, hogy mennyi vagyon jutott egy-egy emberre?

– Polgár Sándor vagyok. A termelészövetkezet jelenlegi vagyonáról, meg a volt vagyonáról bennünket nem tájékoztatnak, holott az lenne a kötelességük.

– Azt sem tudja, hogy mekkora üzletrész illette volna meg önt?

– Nem tudom. Egy esetben kaptam értesítést, hogy harminc aranykorona az enyém, amit viszont megtagadtak, nem kaptam meg.

– Ez az a bizonyos tagnak járó harminc aranykorona. De hogy a gépek és egyéb más értékek után önnek mekkora üzletrész jut, azt tudja?

– A gépek kiadásától messze elzárkóznak, visszatartják, dolgozni sem engedik ki őket.

– Pedig a vagyont föl kellett volna mérni, tudni kellett volna, hogy mekkora értékkel rendelkezik a szövetkezet.

– Igen, ezt nekünk tudni kellett volna, de erről tájékoztatást soha nem kaptunk. A zavarosban halásznak, előbb-utóbb eladják ezeket a gépeket is, és akkor teljesen padlón lesz itt minden, meg mindenki.

– Megint Kecskés Lászlóé a szó.

– Félő, hogyha februárban felszámolódik a téesz, tehát befejeződik a felszámolás, a diósjenői emberek ki lesznek semmizve. Itt még az újrakezdés lehetősége sem adatik meg nekik. De azok az emberek, akik most vezető beosztásban vannak, várományosai új vezetőpozícióknak.

– Mire gondol?

– Falugondnokok, falugazdák lesznek, nem kevés díjazásért. És akkor a falu ismét csöbörből vödörbe esik.

(Vasárnapi Újság, 1993. november 7.)

Kirúgták a helyettes államtitkárt

Öt perc alatt „lapáton”

– Kezemben egy kitüntetési oklevél. Ebből idézek: „Dr. Szűcs Istvánnak, az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium helyettes államtitkárának a nemzetgazdaság energia-szektorának átalakításában végzett kiemelkedő tevékenysége elismeréseként a Magyar Köztársaság Érdemrend középkeresztje kitüntetést adományozom. Kelt Budapest 1994. évi március hó 15. napján, Göncz Árpád.” Azóta eltelt négy hónap. 1994. július 15-én dr. Szűcs István helyettes államtitkár az Ipari és Kereskedelmi Minisztériumban kapott egy másik levelet, aláírója Pál László, az ipari és kereskedelmi miniszter, aki azt írja, hogy „helyettes államtitkári tisztségéből és közszolgálati jogviszonyából 1994. július 15-i hatállyal, érdemei elismerése mellett felmentem.” Mi történt közben?

– Közben történt egy rendszerváltozás, egy választás, amiben a magyar választópolgárok mintegy huszonöt százaléka „bölcs visszatekintéssel” úgy döntött, ismét valami posztkommunista vagy szocialista kormányt akar az ország élére állítani. Ezzel a döntéssel szervesen összefügg az a másik döntés, amelyben engem fölmentettek.

– Ön rendszerváltozást említ, holott kormányváltásról beszélnek hivatalosan.

– Nem nyelvbottlás, nem szóbotlás volt. Tartok attól, hogy itt visszarendeződés indul meg, és ezt azon az alapon mondom, hogy néhány évtized óta én is elkötelezettje vagyok az ötvenhatos eszméknek. A most megválasztott szocialista vezetés, az országgyűlési képviselők – valamilyen rosszindulatú pletykából hallom – Magyar Szocialista Munkáspártban eltöltött átlag ideje tizennyolc év körül van. Ők nem tudnak megváltozni. Rettegetesen nehéz levetkőzni a múltat. Igenis félek attól, és az elmúlt negyvennyolc, uszkve hetvenkét órában tanúsított jelek is azt mutatják, hogy sajnos több van készülöben, mint egy kormányváltás.

– Öt perc alatt történt szinte, hogy ön kívül került az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium épületén.

– Tökéletesen biztos voltam abban, hogy engem a szocialista kormányzat le fog váltani.

– Miért volt ebben biztos?

– Két és fél évig együtt ültem velük az Országgyűlésben. Személy szerint ismerem a volt országgyűlési képviselőtársaim jó részét, ismerem azokat az indulatokat, amelyeket kölcsönösen kinyilvánítottunk egymás iránt.

nyába. Ilyen értelemben tehát nem ért váratlanul a fölmentés, készültem rá, de azt nem gondoltam, hogy ilyen szocialista módon hajtják végre. Tudniillik én bennem sokkal erősebb a szakma iránti alázat, mint a politikai egyet nem értés vagy utálat.

– *Nem tudjuk még, miképpen történt mindez.*

– Pénteken, július 15-én, a kormányalakulás napján dél körül kaptam a hírt a titkárságon keresztül, hogy tizenöt órára le kell adjam a szolgálati gépkocsit és délután le kell hogy számoljak. Hangsúlyozom, nem személy szerint én kaptam a hírt, hanem a titkárnőm, illetőleg a titkárságvezető. Hozzákezdtem a leszámoláshoz, majd tizenöt órákor „repesve” vártuk az Ipari és Kereskedelmi Minisztériumba Soós Károly Attila urat, aki most már a fölesküdt kormány ipari-kereskedelmi-politikai államtitkáráként megjelent a házban, és átadta azt a fölmondó levelet, amelyből a beszélgetés elején idézett. Kimaradt az idézetből egy fél mondat, amely szerint azzal indokolják a fölmentésem, hogy „egyidejűleg megszüntetik az energetikai államtitkárságot”. Nos, én tulajdonképpen itt érzem a problémát. Mert azt, hogy engem leváltottak, marginális kérdés. Az igazi gondot nekem egyébként az okozta volna, ha azt mondják, működjek együtt velük. Ez nagy vívódást okozott volna. Szerencsére nem mondták. De maga a módszer, hogy a szakmai tiszteletet, a szakma iránti alázatot nem követték, nem adták meg sem saját maguknak, sem nekem a lehetőséget, hogy a munkakörömet átadjam valakinek. Nem adtuk meg kölcsönösen a lehetőséget egymásnak, hogy azokról a részletkérdésekről beszámolhassak a lehetséges utódomnak, amelyeket az elmúlt két évből fontosnak tartottam. Márpedig ilyen kérdés nagyon sok volt. Az átadott irattal kapcsolatban Pál miniszter úr szóban jelezte nekem, hogy az anyag korrekt, szakmailag jó, nagyon őszinte. Közölte azt is, hogy a leírtak zömével egyetért és a részletekre majd visszatérünk. Nos, nem volt módunk visszatérni. Így aztán számtalan szál elvarratlan maradt. Amennyiben – mint a fölmentő papíromból kitűnik – ezt a munkakört megszüntetik, egyszerűen föl nem foghatom, hogy miért. Most már szűken két éve elkerültem a parlamentből, és energetikai helyettes államtitkár voltam. Tettem ezt harmincéves energetikai gyakorlattal a hátam mögött, jeles diplomával, jeles szakmérnöki diplomával és summa cum laude doktorátussal. Azt hiszem, helytelen dolog, hogyha politikai véleménykülönbségeket szakmai síkra terelünk.

– *Mi lesz most az energetikával? Nem azt kérdezem, hogy önnek mi lesz, mert visszament Százhalombattára, ott fog tovább dolgozni.*

– Erre egyszerűen nem tudok választ adni. A minisztériumban megmaradt az energiaellátási főosztály és az energiasztratégiai főosztály, amely ed-

dig az energetikai blokkhoz tartozott. Közvetlen ismeretekkel nem rendelkezem arról, hogy ennek a két főosztálynak mi lesz a szerepe az összevont minisztériumban.

– *Elég ha a nagy feladatokat említjük. Dönteni kell – ez persze parlamenti kérdés – de dönteni kell, hogy atomerőmű épüljön-e Magyarországon, vagy szénhidrogén erőmű. Esetleg bármi más. Dönteni kell arról, hogy csatlakozunk-e a nyugati energiarendszerhez, és arról is, miképpen válunk le az ukrán energiarendszerről.*

– Sajnos nincsen semmifajta ismeretem arról, hogy ezeken a területeken miképpen kíván az új kormányzat lépni, hiszen az a mintegy százhatvan oldalas kormányprogram, amelyet eddig agyba-főbe dicsértek, az – értsd és lásd – tizenöt és fél sort tartalmaz az energetikai kérdésekről. Összesen három bekezdést. Az egyik bekezdés foglalkozik a vezetékes energiahordozók áremelésének szükségességével, a második az energiahivatal megalakulásával, a harmadik pedig kilátásba helyezi a villamosenergia törvény és a gáztörvény ismételt parlamenti fölülvizsgálatát. Egy szakértői kormány programjában ez a tizenöt sor rendhagyó. Ezt olvasva igazán nem tudtam, hogy nevetnem kell, vagy sírnom. Végül is úgy döntöttem, sírni kell, mert ez a tizenöt sor nem kormányprogram. Ez még a kiscserkészvilágban is csak mosolyt tud kiváltani, szakmai kiscserkésekről beszélek természetesen.

– *Akik önt most hallgatják, nem mondhatják azt, hogy Szűcs István sértett ember, mert el kellett jönnie onnan, ahol két éven keresztül dolgozott? Ahol kidolgozott egy programot? Nem mondhatják azt, hogy Szűcs Istvánnak tényleg mennie kell, mert MDF-es párttag, a pártnak országgyűlési képviselője volt, és hiába nem beszélt politikáról helyettes államtitkári időszakában, valahol a lelke mélyén mindig politikus maradt?*

– Tényeket szeretnék felsorolni. Nevezetesen az új koalíciós kormányprogramban egy árva szó nem szerepel az erőműépítés és -selejtezés kényszeréről. Ez pedig négyszáz-öt száz-hatszáz milliárd forintos beruházást jelent. Erről egyetlen sor sem szól.

– *Ez persze emberi sorsokat jelent, mert ha építünk erőművet, munkalehetőséget teremtünk. Ha erőműveket számolunk fel, munkahelyeket szüntetünk meg.*

– Természetesen. Nem esik egy árva szó sem a nemzeti energia-takarékosági programról, amelyet már a Boross-kormányzat elfogadott. Úgy fogadott el, hogy a következő Országgyűlés elé kell terjeszteni. Hiszen az az energia, amit megtakarítunk Magyarországon, az a legtisztább energia, ahogy mondani szokták a szakmában, mert azt nem kell előállítani. Ugyancsak nem említ az anyag olyan rendkívüli fontosságú dolgot, mint a hazai nukleáris program. Nevezetesen a kis, közepes és nagy aktivitású radioak-

tív melléktermékek, hulladékok átmeneti vagy hosszabb idejű tárolásának programja is hiányzik belőle, amelyre nemzeti cél-projektet hirdettek meg, amely öt tárca együttműködésében eddig folyamatosan tevékenykedett. Ezt rendkívüli fontosságúnak ítélem. Az anyagban erről sincs egy árva szó sem.

- Viszont szó van benne Bős-Nagymarosról.
- Az energetikai fejezetben nem említik Bős-Nagymarost.
- A politikai részben viszont igen.
- A politikai részre tudatosan nem akarok kitérni. De ha már rákérdeztél, akkor azt kell mondjam, hogy energetikai szempontból Bős-Nagymaros kérdése valóban már politikai téma. A Bős-Nagymaros által Magyarország részére meg nem termelt villamosenergiát vidáman pótolni tudjuk mással. Tehát energetikailag ez nem meghatározó kérdés.

– Mit gondol, felépül Bős-Nagymaros magyarországi része?

– Passzolom ezt a választ. Nem kívánom ezzel kapcsolatban elmondani a gondolataimat, mert nem kedvezőek. Magam is félek azonban attól, hogy baljóslatú gondolataim bekövetkeznek.

(Vasárnapi Újság, 1994. július 24.)

Kikényszerített változás

Távozott a nemzeti bank elnöke

– Csütörtöktől nincs elnöke a Magyar Nemzeti Banknak. Bod Péter Ákos, a korábbi elnök leköszönt. Ami meglepő, hogy őnt nem követte azonnal egy másik első számú vezető.

– Engem is meglepett, mert amikor nyáron a miniszterelnök bejelentette, hogy el akarnak távolítani, már nevet is mondott. Tehát azt gondolná az ember, hogy a jelölt vagy a jelöltek készen állnak. Amikor hosszas tűnődés után a döntésemet meghoztam, udvariasságból felkerestem a miniszterelnököt, feltételezve, hogy három hét elég lesz a döntés meghozatalára. Az lett volna persze az igazán kézenfekvő, ha azt mondják, miután a törvény adta hat elnöki évből csak három telt el, ezért mindaz, ami menesztésemről nyilvánosságra került, tévedésen alapszik. De naiv nem vagyok! Láttam, hogy nagyon nehéz lenne itt tovább működni.

– Nyáron beszélgettünk, akkor, amikor felerőpönt a hír, hogy önnek mennie kell. Azt mondta akkor, hogy marad a posztján. Mindenféleképpen kitart, de csak addig, amíg úgy érzi, hogy a pénzügy-politikájával, filozófiájával nem ellenkezik mindaz, amit az új kormány elképzel. Most felállt.

– Nem szívesen beszélek és nem is fogok szólni a konfliktusok tartalmáról. Már csak azért sem, mert a jövő év elejétől egy pénzügyi intézményhez megyek dolgozni, ahol egyebek mellett ezt a régiót, annak országait és érdekeit is képviselnem kell. Horvátországot, Csehországot, Szlovákiát és Magyarországot. Így a hivatalban levő kormányok politikáját nem akarom kommentálni. Azért az köztudomású, hogy néhány ponton volt feszültség. Az inflációellenes fellépést nem tartottam elegendő erejűnek, és amikor a leértékelési nagy számok felerőpöntek, szólnom is kellett, hogy szerintem nem áll az ország érdekében a nagymérvű leértékelés. Pénzrontáshoz vezet. Ilyen pénzügyi szemlélet mellett nagyon nehéz az exportnövekedést elvárni, hiszen a leértékelés döntő hányada átkerül az árakba egy idő múlva, és nagyobb lesz az infláció. Tény ami tény, az év végén úgy gondoltam, nem tudom úgy betölteni a feladatomat, ahogy a törvény előírja, ahogy magam szeretném, és ahogy az országnak jó. A kisebb veszteséggel járó megoldást választottam, a távozást. Mert egy elhúzódó, havonta fel-felbukkanó vita nem tenne jót az országnak.

– Megint csak a nyári időszakra kell visszatérnem, hiszen akkor önnek nagyköveti állást ajánlottak fel Ausztráliában. Most pedig Londonba megy, várja a pénzüi világ. Úgy fogalmaznak többen is, hogy Ausztrália messze van, nem akarta eltemetni magát, fiatalember lévén, Bod Péter Ákos. Bezzeg Londont azonnal elfogadta, és önként mondott le.

– Hallottam ennél durvábban is, hogy megvettek egy londoni állással. A lemondási döntésemet, ami személyes döntés volt, és a jelek szerint meg is lepte a kormányzatot, magam hoztam meg, és mindenféle ellenszolgáltatás nélkül, egy fillér végkielégítés nélkül tettem meg. Amikor a döntésemet meghoztam, akkor merült fel ez az ajánlat, és nagyon rövid habozás után elfogadtam, több okból. Először is, ha egy nemzeti bank elnökének mennie kell a mandátumának letöltése előtt, bármilyen okból, az mindenképpen hír, az az ország hírnevén némi folt. Ha azonban az illető nem megy ellenzékkbe, nem megy a „föld alá”, nem emigrál, hanem folytatja munkáját más területen, az csökkenti a kárt. És én a továbbiakban dolgozni kívánok. Ha nem tudok a mostani helyemen, akkor másik helyen, másik pozícióban.

– Milyen állapotban hagyja itt az országot, elsősorban a pénzügyre gondolok, a külső adósságokra.

– Az elmúlt időszakban némileg növekedett az ország külső adóssága. Bár ha összehasonlítom a 89-90-es állapottal, akkor az állam adóssága, tehát a kormányzati garanciával fedezett adósságállomány nem nőtt 1990-hez képest. Ha figyelembe veszem, hogy akkor nem volt tartaléka az országnak, most pedig egészséges méretű tartaléka van...

– Majd hétmilliárd dollár.

– Akkor húsz-huszonegy milliárd adóssága volt és egymilliárd dollárnyi a tartalék. Most van huszonhét milliárd dollár adósság, de hétmilliárd tartalék. Vannak persze aggodalomra okot adó jelek is. Az import nagyon gyorsan nő, az export nem tud ezzel lépést tartani. A gazdaság teljesítményét növelni kell, és itt megint visszatérek az inflációhoz. Az inflációellenes kemény fellépés azt is jelenti, hogy a belső fogyasztás csak olyan ütemben nőhet, ahogy az értéktérlemelés. Így több jut exportra is, tehát a gazdaság stabilizálása most is feladat.

– Térjünk vissza a külső államadóssághoz, hiszen pénzügyi politikusok és pénzügyhöz értők mondják, a nettó államadósság 1990-hez képest egyáltalán nem emelkedett. Viszont nagyon sokan vettek föl kölcsönt Magyarországon kormánygarancia nélkül.

– Így van, valóban nagy változás 1990-hez képest az, hogy akkor csak a magyar állam, vagy annak nevében a Magyar Nemzeti Bank tudott kilépni

a piacra, most pedig jónéhány magyar bank, magyar vállalat, vállalkozás is tud hitelt fölvenni külföldön. Ez is növeli az ország adósságát, de nem az államét. Ennek azért más a megítélése, mert minden ilyen hitelfelvétel mögött nyilván valamilyen beruházási terv, fejlesztési akció húzódik meg. Máskülönben nem adnának kölcsönt mondjuk egy iparvállalatnak, ha nem érezné a hitelnyújtó külföldi bank, hogy az illető magyar vállalat növekedni, exportálni fog.

– Szóba került a hétmilliárd dolláros devizatartalék, ami 1990-ben nyolcszázmillió körül volt csupán. Nem olyan régen hallottam vezető politikus szájából a mondatot: ha nem sikerül újabb külföldi hitelhez jutnia Magyarországnak, olyan nagy baj nincs, még mindig itt van a hétmilliárd dolláros tartalék, majd hozzányúlunk ahhoz.

– A tartalék valóban arra van, hogy biztonságot adjon, de persze felélni csak egyszer lehet. Tehát senkinek sem ajánlanám, hogy változatlan gazdaságpolitikát folytatva elfogyjon a tartalék. Már csak azért sem, mert ekkora örökölt adóssággal nekünk mindig újra kell finanszírozni az adósság lejáró részeit, és ehhez hozzá kell jutni a külföldi tőkepiacokhoz. Azok pedig nézik az ország állapotát, nézik az ország mutatóit, beleértve a tartalékot is. Ha azt látják, hogy nem történik javulás, de a tartalék eltűnt, akkor nem nyújtanak hitelt. Ez egyik napról a másikra is bekövetkezhet. Remélem, hogy sosem fogjuk megérni ezt, de a veszély fönáll.

– Bod Péter Ákos tehát összezsomagolt, hátat fordított – nem önként – a Magyar Nemzeti Bank elnöki szobájának. Jön majd az utód, ha kiválasztják. Mit kíván neki?

– Először is szeretném látni az utódot, mint állampolgár, hiszen nem szokásos dolog, hogy nincs betöltve a nemzeti bank elnöki pozíciója. Ez némileg arra utal, mintha fontosabb lett volna, hogy én ne legyek ott, mint-hogy más legyen ott. Meg talán arra is ráirányítja a figyelmet, hogy a kormányzati egyeztetésnek is vannak nehézségei. Nos, ha megvan az utód, én tanácsokat csak akkor adok, ha kér. Nem fordítok hátat az intézménynek, csak máshol fogok dolgozni. London olyan hely, ahol az ember nagyon sokat tanulhat, és van azért beleszólása a dolgokba, mert ez a bank, amelyhez megyek, Kelet-Közép-Európa újjáépítését finanszírozza. Gyönyörű és nehéz feladat. Ha hozzá tudok járulni bármilyen hazai ügy előmozdításához, akkor örömmel végzem a munkámat.

(Vasárnapi Újság, 1994. december 18.)

Aki hátat fordított a pártjának

– A kiskőrösi hatos számú választókerület szavazói döntöttek 1994-ben. Nincs szükségük az akkori képviselőre és pártjára sem. Az MSZP-re szavaztak és az MSZP-s Aszódi Iлона Katalinra. A gazdálkodó családból származó, ám civilben pszichológus képviselő, Aszódi Iлона Katalin miért pont az MSZP-t választotta? Kik voltak azok az emberek, akik akkor példát jelentettek önnek?

– Elsősorban Németh Miklós. De ide tartozott Csehák Judit, Horn Gyula.

– 1997-ben ugyanezekről a személyekről miképpen vélekedik?

– Van közöttük olyan, akiket ma már egyértelműen elutasítanak. Politikai szempontból természetesen.

– Nevet nem mond?

– Nem szeretnék.

– Mi volt a döntő ok, ami miatt azt mondta, hogy az MSZP által vallottakat tovább nem tudom képviselni?

– Hittem valamiben, amit hirdettünk a választási kampány során. Hittem abban, hogy tisztább közéletet teremt ez a kormány, hogy „a gazdaságban bármit megtehetek” elvének az érvényesülését megfékezi. Ez nem történt meg. Ebben az általam támogatott kormány óriásit mulasztott. Egy idő után az volt a véleményem, hogy nincs erkölcsi alapunk kérni, követelni türelmet az egyszerű embertől.

– Hitt abban, hogy a korrupció megállítható?

– Nem gondoltam, hogy megállítható. Azt gondoltam, hogy határozott lépéseket teszünk annak érdekében, hogy csökkenjen. Ezeket a lépéseket nem tettük meg, deklaráltuk, hogy a dolgokat hasonlóképpen fogjuk folytatni, mint ahogy addig folytak. Ilyesfajta deklarációnak éreztem Horn Gyula 1995-ös tavaszi beszédét a parlamentben, amikor elmondta, hogy a privatizáció törvényes volt, noha erkölcstelen. Itt tulajdonképpen azt mondta ki, hogy a privatizáció továbbra is folyhat ugyanolyan ellenőrizetlenül és ugyanolyan keretek között, mint korábban, mert törvényes. Amikor először azt gondoltam, hogy ezt nem lehet tovább elviselni, az a Tocsik-botrány körüli időszak volt. Kiderült mindenki számára Magyarországon világosan, hogy itt milliárdokat lehetett egy-egy embernek adni. És én nem Tocsik Mártát hibáztatom, ő csinált egy szerződést, most abba bele akarnak

kötni, nem tudom, bele tudnak-e? Nem is érdekel engem Tocsik Márta. Itt az érdekel, hogy nem egynek, nem kettőnek, hanem sokkal többnek milliárdos jutalmakat, jutalékokat, tiszteletdíjakat lehetett a magyar állam, a magyar nép vagyonából osztogatni, ilyen vagy olyan címen. Hogy csak az egyszerű ember vigye el az összes nehézségét ennek az átalakulásnak, ezt méltánytalannak és felháborítóknak tartottam az előző ciklusban is, most is. És amikor ez ennyire világossá vált, akkor azt mondtam, ez nem mehet így tovább. Arra döbbsentem rá, hogy a szocialista párt körül, illetve a kormány holdudvarában erőteljes és nagyon összefogott gazdasági érdekeltség áll. Egy feltérképezhetetlen, de feltétlenül létező gazdasági érdekeltségű holdudvar, amely olyan erős, hogy sem a frakció, sem én, sem mások nem tudják megoldani, hogy háttérbe vonuljanak. Azt gondoltam, hogy az a politikai vezetés, amelyet én támogattam, erre a holdudvarra hatást, nyomást gyakorol, hogy eddig és nem tovább. És mostantól kezdve csak legálisan. Úgy látom, ez nem történt meg. A mai napig nem történt meg. Szíggort követelünk az egyszerű családok gazdálkodásában, miközben mi óriási pénzekkel nem bánunk hasonló szigorúsággal.

– Neveket megint nem mond?

– Nem. Ne haragudjon, de nem. ...Így miután a legnagyobbak gazdálkodási stílusát ez jellemzi, teljesen természetes, hogy az alattuk lévő kisebbek is hasonlóképpen csinálják a saját maguk machinációit.

– Azt mondja ön, hogy a kurtán-furcsán, de megszerzett pénzt legalizálni kell, tehát a gazdaság érdekében be kell állítani a sorba. De ha ez „furcsán” szerzett pénz, akkor annak számtalan árny-szövevénye van. És lehetséges, hogy most már nem is lehet kilépni abból a szövevényből. Lehetséges, hogy ezt már nem is lehet tisztla útra terelni. Tehát itt már folyamatosan csak a tisztátalan dolgok következhetnek.

– Nagyon sok igazság van abban, amit mond, és nagyon sokan bele is fognak ebbe bukni. De mert megrögzött optimista vagyok, ma is hiszem, hogy hosszú távon ez a magyar gazdaság be fog tagozódni a legális gazdaságba. Tudom azt, hogy ez nem teljesen tiszta ügy, de az is meggyőződése, hogy az ország még egyszer nem bírna el olyan felfordulást, amit maga az egész privatizáció folyamata jelentett. Legalábbis a magyar gazdaság nem.

– Amikor az ember ilyen döntő lépésre szánja el magát, és végül meg is teszi, utána falak húzódnak köréje?

– Van ilyen. Éppen most jelent meg a frakció hírlevélben egy engem mocskoló és mindenféle hazugságokat és ferdtéseket, csúsztatásokat tartalmazó levél...

– Az írója ismert?

– Igen. Ő egy kiskőrösi fontos ember a pártban. És ha az, amit ön kért, nem állná meg a helyét, ez az írás nem jelenhetett volna meg a frakció hírlevélben.

– Nem tudom, hallotta-e azokat a vélekedéseket, amelyek szerint ön csak ideológiát gyárt a visszavonulásával kapcsolatban. Hiszen ön rendkívül jó taktikai érzéssel megáldott ember, és azt vallja, azt gondolja, hogy úgy sikerülhet kilencvennyolcban ismét országgyűlési képviselőnek lennie, hogyha most szembefordul a jelenlegi MSZP-vel. Ezáltal népszerűséget szerez, főleg Kiskőrösön, ahol egyre nagyobb az elégedetlenség a kormányral szemben.

– Nem fordultam szembe az MSZP-vel, az MSZP bizonyos stílusával, bizonyos körével fordultam szembe. Eszemben sem volt taktikázni. Ezt vagy elhiszik nekem, vagy nem. Ma nem tudom megítélni, hogy mi lesz kilencvennyolcban. Még azt sem tudom, hogy indulok-e a választásokon. Igazából azt is mondhatom, azt sem tudom, hogy akarnék-e indulni a választásokon?

– De azért konfliktushelyzet mindenféleképpen, hogy egyéni kerületben megválasztott országgyűlési képviselő, a kiskőrösi gazdák pedig elégedetlenkednek, első sorban a kormány intézkedéseivel. Öntől pártfegyelmet követelnek, tehát a választóival szükségszerűen szembe kellett, hogy kerüljön. Volt olyan fórum, amikor kórusban kiabálták a jelenlévő kiskőrösiek, hogy Aszódi Ilona Katalin mondjon le.

– Ha már a kiskőrösi gazdákat említette, borzasztóan sajnálom, hogy a sajtó letapossa és meggyalázza őket. Mert ez a régió ugyanolyan, mint a többi. Itt is vannak tisztességes, becsületes emberek, és itt is vannak maffiózók. De ezért a kormány igenis felelős. Felelős azért, hogy ilyen méretekben folyhat a borhamisítás. Tiltakozom, a régió nevében, hogy azt mondják, itt csupa borhamisító és csupa tisztességtelen ember él. Az emberek azért tiltakoznak, mert a kormány nem tudott egyetlen lépést sem tenni annak érdekében, hogy visszaszorítsa a bormaffiát. Itt az emberek ma azért nem tudják eladni a boraikat, mert az összességében évi másfél millió hektoliter hamisított bor zavartalanul a piacra kerülhet. Nagyon jól működő utakon. És aki szőlőből készítette a borát, nem tudja piacra vinni, és neki valóban megélhetési gondjai vannak. Akkor is, ha közben emeletes háza van. Mert most nincs pénz, mert a pincében van a bora.

(Vasárnapi Újság, 1997. április 20.)

Hová lett a „lóvé”?

Tönkretették az országot

– A Nemzeti Összefogásért címmel jelent meg Csurka István tanulmánya a Magyar Fórumban. A szerzővel a mai politikai élet fintorairól, pártközi bukfencekről, függetlenségről és függőségről beszélgetünk. Nem tudom, Csurka István a Magyar Igazság és Élet pártjának elnöke fölfigyelt-e már arra, hogy egy-egy ellenzéki párt minősítése aszerint történhet vagy történik, hogy miképpen viszonyul Csurka Istvánhoz és pártjához?

– Ezt én 1989 óta érzem. Hiszen már akkor Kiss Jánosnak, az SZDSZ akkori főemberének, aki persze most is irányító a háttérből, az volt a feltétele az MDF-fel való együttműködést illetően, hogy engem vegyenek ki az MDF vezetéséből. Azt is megmondhatom, hogy mi volt ennek az oka. Az akkor megindult Hitel kéthetenkénti folyóirat egyik nyolcvannyalos végi számában írtam egy tanulmányt, és abban leírtam a következő mondatot: „Eddig egy moszkvai húskampón lógtunk, mármint mi magyarok és Magyarország, és felő, hogy ezután egy New York-i húskampóra leszünk felakasztva.”

– 1996-ban miképpen értékeli 1988-as mondatait?

– Azóta a Szabad Demokraták Szövetsége két választást veszített. Lett mindkét alkalommal második, és jutott mindkét alkalommal meghatározó pozícióba. Ővé lett a köztársasági elnök cím és a paktum révén rengeteg pozíció. Többek között a Magyar Rádió is, ahol most beszélgetünk. Kilencvennégyben pedig mintegy ráerőszakolta magát koalíciós partnernek az MSZP-re. Benne van a kormányban, abszolút hatalmat élvez. Ez tehát nem független attól, hogy New York-i húskampón lógtunk. De mondhatok mást is. Visszajönnek Boszniából a tankok, az IFOR-csoportok. Jönnek vissza Taszárra, mert amott már kiszolgáltak. Hogy onnan továbbmennek-e vagy sem, erről nincs hír. És közben mi vitatkozunk, beszélgetünk a NATO-csatlakozásról. Ezek pedig minden népi hozzájárulás, szavazás, országgyűlési döntés nélkül történnek. Nem tudom, mit mondjak akkor. Lógtunk vagy nem lógtunk? Finoman vagy átszűrva vagyunk-e erre a kampóra felakasztva? De fel vagyunk akasztva.

– Csurka István szava meddig hallatszik el? Mert többen fogalmaznak így: ön mondja, mondja a magát, de nem kell félni Csurka István gondolataitól, mert azokat csak kevés ember teszi magáévá.

– Régen azt mondtuk, hogy az az ötven „huszár” csinált mindent, amikor még az „átkosban” voltak bizonyos ellenzéki mozgólódások. Valóban ötven magyar értelmiségi járt ide-oda, vállalkozott, aláírt, mások meg nézték. Most már talán többen vagyunk, de mindig a szellemi érték, a kimondott szó értéke és tartalma, gondolatereje a lényeges.

– Azt mondják, ahogy múltnak az évek, Csurka István úgy lesz egyre idealistább. 1996. március 15-én a Szabadság téren ön engedetlenségre biztatta a magyar népet. Azt mondta, ne fizessenek buszjegyet, villamos-jegyet, ne fizessék ki az energia árát, a televízió előfizetési díját. Közben ez az elégedetlenségi mozgalom nincs is sehol.

– Valóban kevesebbet beszélünk erről, talán azért is, mert kissé megalázó. Ugyanis sokan anélkül, hogy erről a kezdeményezésről akármit is tudnának, rá vannak kényszerülve arra, hogy ne fizessenek. Nincs pénz. Én meg inkább hallgatok, mert tudom, hogy ezek az emberek nagyon szerencsétlenek, erre már nem telik nekik. Egyébként változatlanul tartom, hogy bizonyos dolgokat nem lehet a parlamentben elintézni, az arányok miatt, a képességek miatt és az akarathiány miatt. Ezeket a gondokat ki kellene vinni az utcára, mert eljőhet az az idő, amikor az éhség viszi az utcára az embereket, és akkor már senki nem tudja kormányozni a dolgokat.

– Maradjunk az ön idealizmusánál. Megírt egy tanulmányt, néhány hete a Magyar Fórumban mellékletként meg is jelentették. A nemzeti összefogást sürgette. Az alcíme az volt: „Aki magyar, velünk tart!”. Ennek van egy passzusa, úgy érzem sokan vitatják, ez a passzus úgy szól: a ma ellenzéki pártjainak úgy kellene összefogni, hogy minden ellenzéki elnöknek, vezérnek le kellene mondani. Meg kellene találni egy olyan fiatalembert, aki nem tartozik egyik párt közelébe sem, és ezt az embert fölemelni, belőle miniszterelnököt csinálni Magyarországon. Egyetlen pártvezért sem hallottam, aki azt mondta volna, hogy elfogadom, amit Csurka István mond és augusztus huszadikán ott leszek a „vérszerződésnél”.

– Én sem hallottam. Sajnos nem jelentkeztek, de még csak nem is válaszoltak a pártvezérek. Ezt sajnálom, de őszintén megmondom, bizonyos mértékig számítottam rá.

– Torgyán József válaszolt, igaz nem tudom, hogy önnek levélben megtette-e, de a nyilvánosság előtt igen. Elutasította.

– A Népszabadságban egy interjú keretében válaszolt. Ezt sajnós a gentlemen's agreement szabályai szerint nem fogadhatom el válasznak, mert szerintem a Népszabadság nem párbajképes. Nem alkalmas fórum arra, hogy két magyar ember válaszoljon egymásnak, közvetve.

– Für Lajos viszont megkereste önt.

– Für Lajos volt az egyetlen, de ő már nem pártvezér. Régi harcostárs, barát, jól elbeszélgettünk a kérdésről, fehér asztal mellett.

– Önnek van jelöltje egyébként, hogy ki lenne az a makulátlanul tiszta valaki, aki 1998-ban Magyarország miniszterelnöke lehetne. Tud most mondani egy nevet?

– Tudnék.

– Csak nem akar?

– Természetesen addig nem mondom ki ezt a nevet, amíg ez az egész nem tisztázódik. Hadd mondjak még annyit erről nagyon szomorúnak tartom, hogy erre a felvetésre nem figyelnek fel. Lehet, hogy politikailag idealistának, naivnak látszik, azonban számításba kell venni, hogy a magyar társadalom rettentő keserű pillanatnyilag. Nem hisz senkinek. Ez a magyarság ma már külön él attól a hatalomtól, attól a felső rétegtől, amelyik az országot vezeti, és ebben benne van az ellenzék is.

– Keményen fogalmaz ebben a tanulmányban az ellenzékéről. Lenint idézve „hasznos idioták”-nak nevezi őket. És azt is mondja, hogy valahol 1988-89-ben minden eldőlt. Akkor elosztották a hatalmat, talán elosztották a pénzt is, és ma mindeki annak szellemében dolgozik, mintegy látszat-ellenzékiként.

– De azt azért nem írom, és most sem mondom, hogy ez megváltoztathatatlan. Nem. Ezt meg lehet és erős akarattal meg is kell változtatni. Mert minden rossz, ami a magyarságra nézve ebből a helyzetből származott, csak fokozódik, ha halogatjuk a dolgot. Le kell számolni, nem az emberekkel, nem kell itt még egyszer semmilyen nehéz időt visszahozni, semmilyen politikai durvaságot alkalmazni. De a hatalmat tekintve le kell számolni, mert így nem maradhat. Én mindig erről beszélek.

– Elnök úr! Lehet kilencvennyolcra nemzeti összefogás?

– Azok, akik érdek szerint ehhez a rendszerhez, ehhez a rezsimhez vannak kötve, azok megmozdíthatatlanok. De legfeljebb kétszáz ezernyi vannak az újjgazdagok, a hirtelen meggazdagodottak, a munka nélkül, kockázttal nélkül, a hatalom jóvoltából, a privatizáció ilyen volta miatt meggazdagodottak. Ezekkel nincs közös platform, ezekkel nem lehet, ezek ellen kell fellépni. A többiek előtt nyitva áll az út, az ajtó. Ha akar tenni valamit a magyarságért, ha őszintén ide sorakozik, akkor ki az a bolond ember, aki valakit kirekeszt. Elég volt a mellébeszélésből, a jelképes beszédből, a soron kívüli mondatokból. Én annyit írtam már a sorok között, arra számítva, hogy majd megértik, mert nyíltan nem lehetett kimondani. Ha már itt van a szabadság – nincsen sajnós! –, de nekem, számomra itt van. Van újságom, van fórum, ahol mindent elmondhatok. Nem törődöm vele, hogy ők mit gondolnak, minek mondanak, milyen címkét ragasztanak a hátamra. Egyébként, úgymond ráragasztják. Úgyhogy örüljenek, akik a hátam mögött hallgatnak, hogy én megyek előre, mert így az én hátam van tele címkékkel. Ők meg egy ideig még megússzák.

– Furcsa világban élünk. Elég csak a hétfői Postabank-pánikra, a hétközben tüntető földműves gazdákra gondolunk. A szekszárdi húsosokra, a bármikor lehetséges elbocsátásokra, az anyagi és létbizonytalanságunkra, a közbiztonságra, amiről pénteken azt mondta az új országos rendőrfőkapitány, hogy még másfél-két évet kell várni arra, hogy javuljon. Március tizedikén a Gazdakörök Országos Szövetsége országos tüntetést szervez. Március nyolcadikán az ötvenes út mellett élők az utakra vonulnak, demonstrálnak, tiltakoznak az őket ért sok-sok sérelem miatt. Február huszonhetedikén Egerben kétórás sztrájk volt az egyik kórházban. Ugyanekkor a MIÉP tüntetett Budapesten a Kossuth téren. Ezt megelőzően három napon keresztül az utakon voltak országszerte a parasztemberek. Mik az összefüggések? Mi van a háttérben? Erről beszél Csurka István, a parlamenten kívüli Magyar Igazság és Élet Pártja elnöke.

– Forrong az ország. Az a politika, amelyet a Világbank nyomására, sőt utasításai szerint, és a Nemzetközi Valutaalap utasításai szerint a Pénzügyminisztérium immár két évtizede végrehajt Magyarországon, függetlenül attól, hogy milyen kormányok pénzügyminiszterei ülnek a pénzügyminiszteri székben, ide vezetett. Tönkrement a mezőgazdaság, az ipar, a kereskedelem. Idegen érdekeltségek kezébe került. Most a bankok eladása van soron, néhányat már eladtak bagóért. Százmilliárdok tűntek el magánzsebekbe, és számolatlanul megy ki külföldre a csatlós elit által megszerzett pénz. Éppen valamelyik újságban olvastam egy sajtóságos kifejezést: Tocsikisztán. Ez azt jelenti, hogy kettészakadt a társadalom, az alul élő – és ebben most már a középosztály is benne van – szenved, éppen hogy a mindennapi megélhetésre valót meg tudja keresni, elő tudja teremteni. És van egy vékony csatlós réteg, amelyik tobzódik a javakban, amelyiknek mindent szabad. Semmiért sem jár büntetés, felelősségre vonás. Ez adja elfele a vagyont a külföldieknek, akiket egyébként lassan már be is telepítenek. Több százezer van már itt és Magyarország megszüntetése a céljuk. Ez ellen ösztönösen, nyíltan, kiszámítottan lázadt fel a társadalom. Egyelőre még ezen a csendesebb, de kevésbé szervezett módon, ahogy most történt.

– A Magyar Nemzet hétfői, február huszonnegyedik számából idézek, Aszódi Ilona Katalin, Kiskőrös MSZP-s országgyűlési képviselője, aki közben az MSZP frakciójából azóta már átült a függetlenek közé, a következőket nyilatkozta: „A szükséges és indokolt terveket el is fogadná a társadalom, ha nem látná közben, hogy odafenn folyik a dőzsölés, lehet lopni. Hogy hatezermilliárd forint értékű állami vagyron eladásából nem tudtunk semmit felmutatni. Hogy egy-két embernek, aki közel van a tűzhöz, ki lehet fizetni milliárdos tiszteletdíjakat. Ezek után érthető, hogy az

a kisember, akinek még a megélhetés biztosítása is komoly nehézségekbe ütközik, feláll és azt mondja: Na, most már ebből elég volt!”

– Gratulálok Aszódi Ilona Katalinnak ezekhez az igaz és mélyről jövő szavaihoz. Félttem is, mert rövid idő múlva szélsőséges lesz szegény, de én majd meghívom a Hősök terére, március tizenötödikére, tartson velünk. Én ugyanis ezt már elmondtam két-három-négy évvel ezelőtt. Leírtam, könyvet írtam róla, hogy az országban ez történik. Ezért szakítottam az MDF-fel, mert engedte, hogy ez történjen. És most pedig mindez beteljesedni látszik. Ezeket a szavaimat már visszhangozzák mindenütt. Ezt hivatkozva nélkül nyugodtan elmondhatom, hiszen bizonyítékaim vannak. Ezért lettem üldözött, mert ilyeneket mondtam, és meg is neveztem azokat, akik ezt így csinálják. Most, március tizenötödikén ismét – mint már négy év óta minden ilyen ünnepi alkalommal – felemeljük ez ellen a szavunkat és követelni is fogunk. A parlament előtt most is követeltünk.

– Követelték a kormány lemondását. Követelték, hogy a köztársasági elnök mondjon le, írjon ki új választásokat 1997. augusztus 20-ára.

– Nem azzal a biztos tudattal vagy alapelhatározással hoztuk ezeket nyilvánosságra, hogy mindjárt meg is valósul. Biztos, hogy ezek a követeléseink, ha nem is a jelzett időben, de meg fognak valósulni, mert így nem maradhat ez a rezsim. Oly mértékben összeomlott máris, annyi belső baj, ellentmondás, huzakodás és még sok minden más teszi tönkre, gyengíti belülről is, hogy szinte neveltséges, hogy még fennáll ez a kormányzat.

– Kiszolgáltatottság van ebben az országban. Mondok példát: amikor a Szekszárdi Húsipari Részvénytársaság munkásai tüntettek, elterjedt, hogy a tulajdonos megfenyegette őket, aki tüntetni mer, annak nem lesz tovább munkája. De előtte a szakszervezet képviselőjét – legalábbis a híradások így szóltak –, az ottani őrző-védők megrugdosták, mert szólni akart, mert be akart menni a gyár területére.

– Amikor egy nép ilyen vezetés alatt áll, a kiszolgáltatottságnak nincs felső határa. Hiszen a kormányzat maga is azon működik, hogy még inkább kiszolgáltatottabbá tegye saját népét, a saját társadalmát. Most megkezdődik az emberek önvédelmi harca. Mi egyszerre tüntetünk a szekszárdi munkásokért, a kiskőrösi parasztokért, a kidobott kórházi orvosokért és ápolónőkért, értelmiségiekért. Mindenkiért. Azt akarjuk, hogy végre ébredjen föl az összetartozás szelleme. Addig, amíg a társadalmat meg lehet osztani, addig amíg szembe lehet állítani a kisemberek érdekeit a kisember érdekeivel, addig kevés remény van a változásra. Fel kell ismerni, hogy együtt és egyetemlegesen, összetartozva szenvedünk, és úgy is kell fellépünk azok ellen, azokkal szemben, akik mindezt okozzák.

– Elnök úr, viszont az ellenzéki oldalon magukra maradtak. Ha nézem a parlamenti pártokat, akkor egyetlen nyilatkozatban sem olvasható, kivéve Giczy Györgyét a Kereszténydemokrata Néppárt elnökét, hogy együtt kívánnak működni választási harcban a Magyar Igazság és Élet Pártjával.

– Ez sajnos így van. De azt hiszem, ennél fontosabb az, ami például az utcán történik. Az, hogy a társadalomban igen széles körű a kívánság, az akarás, hogy márpedig fogjanak össze a pártok, márpedig jöjjön létre a népi nemzeti egység. Lehet, hogy a pártok körében nem sikerül megcsinálni, de bizonyos, hogy előbb-utóbb a társadalom csak kiizzadja magából ezt az összefogást. Sajnálom, hogy a pártvezetők ezt nem értik meg. Én a magam részéről mindent megtettem ennek érdekében. Felajánlottam, hogy félreállok, könyvet írtam róla, minden gyűlésen szóba hozom, a MIÉP-et ráállítottam erre a pályára, és a MIÉP őszinte örömmel akarja ezt. Fenntartás nélkül. Többet nehezen tudok tenni. Ismerem az ellenérdekeltséget is, amely irányomban és a MIÉP ellen hat. Ezek nemzetközi sugalmazásúak, és az uralkodó csatlósok érdeke az, hogy a nemzeti radikalizmust kiszorítsák a politikai térképről. Hiszen ez az egyetlen erő, amelyik következetesen szemben áll az ő politikájával.

– Sok a lehajtott fejű ember ma Magyarországon. Hogyha az ezredforduló utáni hazát nézzük, változtatható ez a helyzet?

– Igen. Ezt lehet a legkönnyebben megváltoztatni, és fontos is, hogy megváltoztassuk. Mert a fejek Magyarországon nemcsak az anyagi gondok miatt lehajtott fejek. Természetesen amiatt is. De a megalázottság, a becsapottság, a tehetetlenség és az a sok keserűség, ami nyomja a lelket, az mind ennek a lehajtott fejnek az előidézője között van. Tehát ha egy jó, elfogadott, alulról támogatott politikai rendszer jön létre, amelyik nemcsak a társadalom eredményeit látja – azt is kell látnia majd –, hanem azt látja, hogy ez küzd, ez minden erejét megfeszítve szolgál és azon munkálkodik, hogy megváltozzanak a dolgok, nem pedig harácsol, állandóan vesz és ragad, akkor jó lesz itt élni, még hogyha szegényesebbek is leszünk pillanatnyilag, átmenetileg. Nem ígérhetünk hatalmas anyagi változást, szempillantás alatt bekövetkezőt egyáltalán nem. Ostobaság lenne ilyesmit mondani. Ellenben azt meg lehet ígérni mindenkinek, hogyha szabad országban, olyan kormányzat alatt él, amelyről látja, hogy mindent megtesz és küzd, és nem azért van ott, hogy pöffeszkedjen a hatalomban, akkor jó lesz itt élni. Akkor többen vállallják az együttes munkálkodást, a küzdelmet és akkor felragyognak a szemek.

(Vasárnapi Újság, 1996. július 28., 1997. március 2.)

Politikai szegény az energiaszektor eladása

Mélyen nyúltak a zsebünkbe

– Ma már közhely, hogy mindannyian, magyar állampolgárok az adósságcsapda foglyai vagyunk. Érthető, hogy ellenérvek, indulatok kavarognak és csapnak össze e kérdésben. Gidai Erzsébet, a Tudományos Akadémia Jövőkutató Bizottságának elnöke szerint harmincötmilliárd dolláros külföldi adósságunkat le kellene íratni, mivel azt már többszörösen visszafizettük. Ezzel a véleményével rendszeresen vihart kavart professzor asszony.

– A magyar gazdaság megújulásának legnagyobb akadálya Magyarországnak eladósodottsága. Mindenekelőtt a külföldi adósságállomány növekedése, és a külföldi adósságállománynál az a fajta nemzetellenes monetáris gazdaságpolitika, ami azt képviseli, hogy ezt az adósságot nekünk minden áron tovább kell törleszteniünk. Törleszteni kell, tolnunk kell magunk előtt ezt az óriásterhes nagy hólabdát. A nyolcvanas évek második felében szóba került már az adósság átütetemesítésének kérdése, ami különösen aktuális a jelenlegi gazdasági helyzetünket, az adósságállományt tekintve és Magyarország gazdasági fejlettségének leromlását nézve, az életminőség romlását és azokat a diktátumokat alapul véve, amiket a Nemzetközi Valutaalap és a Világbank ránk erőltet. Itt nem arról van szó, hogy ettől az adósságállománytól meg kell szabadulni. Én a leirattatásról és az adósság leírásáról beszélek.

– Magyarország – minden statisztika ezt bizonyítja – a világ egyik legjobban eladósodott országa. Harmincötmilliárd dollár körül van a bruttó külső államadósságunk. Viszont, ha a mai politikusokat halljuk és hallgatjuk, elsősorban MSZP-s, SZDSZ-es oldalról, akkor előszeretettel a nettó adósságot emlegetik, a tizenhét és fél milliárdot.

– Nyilvánvaló, szerecsen mosdatásról van szó. De ha megnézzük az adósság szerkezetét, akkor látjuk, hogy a nettó és a bruttó között meglevő adósságállomány ma már valamivel kisebb mint tizenhétmilliárd. Ez a nettó adósságállomány. De közte ott szerepel egyrészt a külföldi tartozás, amivel nekünk tartoznak, ez csekély összeg, másrészt pedig ott van, amit nagy örömmel szoktak emlegetni, a devizatartalék. Nézzük meg egy kicsit közelebbről, hogy mi az a devizatartalék? Mi alkotja a devizatartalékot? Alkotják egyrészt a felvett hitelek, amit deviza-tartalékba tettek, benne vannak különböző forró-pénzek, és benne van a lakosság, a vállalkozók, a különbö-

ző bankok deviza betétjei. Márpedig ha ezt összeadjuk, akkor ez több mint ötmilliárd dollárt tesz ki. Ez akkor alkot valóságos devizatartalékot, ha a központi jegybank, nálunk a Magyar Nemzeti Bank, efölött kizárólagos kezelési vagy tulajdonosi joggal rendelkezik. Márpedig mikor rendelkezik ilyen jogokkal? Ha ezeket a deviza betéteket tartósan leköti és zárolja. Ehhez persze parlamenti jóváhagyás kell. Akkor meg az adósság törlesztésére fordítja. Tehát ez hamis kép. Mert ha teljesen lecsupaszítjuk, akkor a tényleges devizatartalék hárommilliárd dollár körüli.

– Döbbenetes adat, hogy minden magyar állampolgár háromezer-ötszáz amerikai dollárral tartozik országhatáron kívülre. De az úgynevezett belső adósság is hasonló arányokat jelez. Hogyan lehet ebből kilábalni?

– Itt mindenekelőtt az alapokhoz kell hozzányúlni. Tehát a jelenlegi monetáris gazdaságpolitikának, vagy nevezzük liberális gazdaságnak, közgazdaságilag az a lényege, hogy a forgalomban lévő pénzmennyiség szabályozásával és pénzpoltikai eszközökkel kívánják a gazdaságot szabályozni. A piacnak meghatározó uralkodó szerepet szánnak, a kormányzat vonuljon ki, ne vállaljon felelősséget a gazdaság terelésére, menedzselésére. Ez a monetáris gazdaságpolitika érvényesül, ráadásul torz formában Magyarországon. Tehát nem egy klasszikus közgazdasági elmélet mentén, hanem egy nagyon erős pénzügyi diktatúra beavatkozása mentén, amely mögött ott van a Nemzetközi Valutaalap és a Világbank diktátuma. Tehát ez a gazdaságpolitika kettős diktátum alatt van. Alkalmatlan arra, hogy a gazdaság megújítását végre tudja hajtani. A spekulatív pénzmozgásnak ad teret, a kamatpolitikának, a kötvénykibocsátással, az adóssággal, a hitelezéssel való játéknak. Olyan mint egy nagy piramisjáték. Ez a gazdaság stabilizációját, megújítását nem eredményezi, mert ez fokozza az adósságállományt, fokozza a kamatok növekedését, és tőkét, erőforrást von el a gazdaságból. Nem táplál, nem ad vissza erőforrásokat, mert ezt elsősorban a piacra kívánja bízni, de a piacot meg korlátozza. Ez megszorító, elvonó, keresletet csökkentő gazdaságpolitika. Tehát az első és leglényegesebb, hogy másféle gazdaságpolitika kell. Olyan, amely a nemzeti értékeket, érdekeket képviseli, mintegy filozófiája a gazdaságpolitikának...

– Ez az a gondolat, amit úgy fogalmazott meg, hogy a Kádár-rendszer akkor ér véget Magyarországon, ha nemzeti pénzügypolitika lesz.

– Így van. És ha egy olyan magyar kormányzat lesz, amely a magyar érdekeket képviseli elsősorban. Ami kereslet-ösztönző, védi a belső piacot, védi a magyar termékeket akár védővámokkal is, és nem enged be mindenféle működő külföldi tőkét. Ha egy ilyen gazdaságpolitika mentén építkezünk, akkor természetesen a legfontosabb az, hogy az adóssághoz hozzá

kell nyúlni, fel kell számolni. És ha magyar kormány kerül a hatalomba, és valódi rendszerváltást hajt végre, akkor az eddigi kormányzatok cselekvéseivel nem vállal jogfolytonosságot. Tehát lezárja ezt a történelmi időszakot. Lezárja az eladósodással együtt, és nem vállalja ennek a továbbgörgetését és a fizetését. Ha ez nem következik be, akkor sajnos Magyarországon a pénzügyi, a gazdasági és a politikai összeomlás elkerülhetetlen. Az pedig forradalmi helyzetet fog teremteni.

– Igaz, hogy Magyarország az úgynevezett törzsadósságának már tízszeresét viszszafejtette?

– Még valamivel többet is. Magyarország gyakorlatilag 1981-82 óta azért vesz fel hiteleket, hogy az adósságát tudja törleszteni. Ezt egyébként nemcsak mi kutatók állapítottuk meg, hanem az Állami Számvevőszéknek is volt egy jelentős vizsgálata Magyarország külföldi eladósodásáról, és ez is ugyanerre az álláspontra jutott. De a tények is ezt igazolják. Vagyis azt képviseljük, hogy az eddig fölvelt hiteleket, nevezzük törzsadósság-állománynak, ami három és fél milliárd dollárt tett ki, annak tulajdonképpen több mint tízszeresét visszafizettük már. Bizonyos adatok azért továbbra is titkosak, nem lehet mindenhez hozzájutni. De vannak olyan elemzések, amelyek már tizenöt-szörös visszafizetésről is szólnak. A nemzet vagyonáról van szó. Annak a kiáramoltatásáról, külföldre viteléről, az elgarázdálkodásáról. Eddig az volt az ideológia, hogy a közös vagyon mindenkié. Most ez a „mindenki vagyona” bekerül egy szűk pénzügyi oligarchia kezébe? Amelyik nemzetközi érdekeket kiszolgálva, ezt a vagyont elherdálva, az adósság törlesztésére fordítja? Egy olyan adósság törlesztésére, amelyből a magyar nemzet alig részesült? Hiszen a felvett hitelek jó része már korábban kikerült az országból, politikai célokat, rossz beruházásokat szolgált. A nőmenklátúra burzsoáziának az érdekeit szolgálta, és nem a magyar nemzet érdekeit. Ha azt szolgálta volna, akkor most gazdaságilag nem lennénk ilyen rettenetes mélyponton. Akkor prosperáló iparunk, mezőgazdaságunk lehetne, és nem kellene az oktatásból és az egészségügyből a minimális költséget is elvonni azon a címen, hogy az adósságot törleszteni kell. És nem lenne ilyen mérhetetlenül felgyorsult elszegényedés és ilyen mérhetetlenül szegény réteg Magyarországon. Beleérttem a konszolidált középréteget, az értelmiséget is, amelyik egyik napról a másikra él. Rendkívül rossz az életminőség feltételei Magyarországon. Ha látnánk, hogy a nemzet érdekében használták volna fel a dollármilliárdokat, és ez a nemzet gyarapodott... De ez a nemzet évtizedeken keresztül leépült, és az utóbbi néhány évben reformok címén, teljesen tönkretették ezt az országot. Az az érv, hogy majd kinőjük az adósságot! Miből? Mit lehet még itt eladni? Pri-

privatizálni lehet a bankokat, az egészségügyet, a külföldieknek el lehet adni a termőföldet, a természeti kincseinket. És akkor eladták az országot, amely csoda, hogy eddig is létezni tudott és fenn tudott maradni.

– *Gidai Erzsébet mellett a privatizálásról Kopátsy Sándor közgazdász is gyakran kifejti véleményét. Arról, hogy magánosításnak számíthat-e magyar állami nagyvállalat eladása külföldi állami vállalatnak. A mai vezető kormánypolitikuskok 1995 siker-tevékenységének a privatizációt tartják. Ezen belül is az energiaszektor eladását. Megegyezik-e ezzel Kopátsy Sándor véleménye?*

– Nem! Először is örülök, hogy úgy fogalmazott, az energiaszektor eladása. Mert sajnos ez a kormány ezt az energiaszektor privatizációjának hívja, holott egy francia állami vállalatnak adtuk el magyar állami tulajdont. Egy olyan monopóliumot, amit nem szabad egyik államnak sem más államnak eladni. Lehet, hogy privatizálni érdemes az elektromos ipart, nagyon sok fejlett tőkés országban egyébként nem privatizálták, állami tulajdonban van, de hogy eladják egy másik államnak, azt kezdetől fogva politikai szégyennek tartottam.

– *Több mint négyszázmilliárd forint, ami ebből a kormány pénztárcájába befolyt a hivatalos vélemények szerint. Sokan fölteszik a kérdést, ha a világban nézzük az energiaszektor eladási értékét, mi most áron alul adtuk el? Vagy jól adtuk el, ragyogó üzletet csináltunk?*

– Velünk majdnem egy időben az angolok eladtak angoloknak, tehát privatizáltak egy energia-vállalatot. Egy hasonló nagyságú, mint a mienk, tízenegyszer magasabb áron kelt el. Tehát mi potom pénzért adtuk el az elektromos ipar ezen ágazatát. Azt a területét adtuk el, ahol nincs felújítási költség, nincs beruházási kérdés, mert ez a feladat a nyakunkon maradt, amire még sok pénzt kell költeni. Én kézzel-lábbal hadakoztam, hadakozok és fogok is hadakozni, hogy ilyen állami vagyont potom áron eladjunk és abból aztán államadóssági kamatokat csökkentsünk.

– *Akkor Kopátsy Sándor hiába hallatta a hangját.*

– Szerintem nagyon hibázik az, aki csak akkor hallatja a hangját, mikor biztosan meghallják. Sosem tudja az ember, minek van rezonanciája, mire figyel fel a társadalom. Nagyon meg vagyok avval elégedve, hogy ha csak terjed valaminek a leleplezése. Nem szabad amiatt megállni és hallgatni, hogy úgysem lesz foganatja.

– *Őn, az elmúlt éveket is alapul véve, kudarcnak tekinti az élelmiszerszektor privatizálását.*

– Kudarca a gazdaságpolitikában van. Ha olyan gazdaságpolitikát hozunk létre, amelyikben nincs profit, amelyikben nincs földjáradék, amelyikben a vagyoni értékek a rendszerváltás óta ötödére-hatodára estek vis-

za, akkor csak rosszul lehet privatizálni. A privatizációs stratégiánk volt kezdetől fogva rossz, amelyikben meghirdettük azt, hogy adjuk annak, aki viszi és közben föléljük az állami vagyont. Vagy vagyont élek föl, vagy privatizálok. A kettőt együtt nem lett volna szabad csinálni. Az élelmiszeriparról azért megjegyzem, hogy nem azért vették meg, mert ilyen nincs nekik, meg nekik ez jó üzlet. Hanem azért, mert úgy érezték, hogy olyan kulcspozíciókat szereznek meg, ami majd olyan hatalmi pozíciót, olyan kapacitás-leépítést okoz, amire nekik szükségük van. Piacot vettek meg. Mert vegyük tudomásul, az Európai Uniónak alapvető érdeke, hogy Magyarországon ne legyen virágzó mezőgazdaság, Magyarországon ne legyen virágzó élelmiszeripar.

– *1996-ban, egyes jelenlegi vélemények szerint, még százmilliárd forint körüli állami értéket lehet eladni vagy privatizálni. De mi lesz kilencvenhétben-kilencvennyolcban?*

– Amikor nyolcvannyolc-nyolcvankilencben már láttuk világosan, hogy lesz privatizáció, akkor körülbelül hat-hétszer nagyobb összegre becsültük a magyar privatizálandó termelő vagyon értékét, és abban nem volt benne az energia meg a gáz.

– *Mind stratégiai terület.*

– Az sosem merült fel bennünk, hogy ezeket az ágazatokat külföldi kézbe adjuk. Az lehet, hogy ezekből lehetett volna belföldi tulajdonosi részvénytársaságokat csinálni. Nyugdíjpénztár, egészségügyi biztosítás, lakossági tulajdon, bő a választék. De az, hogy külföldi tulajdonba kerüljön a magyar gázipar, a magyar energiaipar, a magyar telekommunikáció, ez fel sem merült. Ennek ellenére ötször-hatszor nagyobb bevételt reméltünk a privatizáción. Ez azért nem következett be, mert tönkretettük a gazdaságot. Csak egy konkrét példát mondok. Mi előbb leállítottuk az Ikarus exportját, mint hogy el akartuk volna adni az Ikarust. Előbb leállítottuk a Richter exportját, mint hogy eladtuk volna. Holott ezeket csak azért vették volna meg, mert van kelet-európai piacuk. De ha nem lettünk volna hajlandók úgy eladni keletre, hogy nem kapjuk meg az egész ellenértéket, vagy nem azonnal kapjuk meg, akkor is tízszer többet kerestünk volna, ha még egy-két évig szállítunk, és úgy privatizálunk. De mi előbb leállítottuk, aztán meg ingyen sem tudtuk odaadni.

– *Ilyenkor vannak, akik szándékosságot vélnek felfedezni.*

– A legnagyobb zseniális kártevő nem tudott volna annyi rosszat tenni, mint amennyi kárt tesz a butaság. Én nem vagyok konspiráció hívó. Egy ország sorsa sose olyan konspirációkon múlik, hogy ki-kinek a tagja, ki-kivel szövetezik. Ennek sokkal inkább politikai, történelmi, társadalmi okai

vannak. Mi a szocializmus egyik végletéből átmentünk egy hiper liberális kapitalizmusba, amelyik egy, az átállás költségeivel és a múlt hibáinak kiküszöbölésével küszködő országban sokkal több kárt okoz, mint amekkora bármiyen összeesküvő ki merne találni.

– *Mi lesz, ha már nem lesz mit privatizálni?*

– Kár eltúlozni azokat a bevételeket, amelyek a privatizációból származnak, mert azt mondom, hogy most kaptunk négyszázmilliárdot. Nem négyszázmilliárd forint kár van viszont abból, hogy másfél millióval kevesebb ember dolgozik a termelésben, hanem nyolcszázmilliárd, az én becslésem szerint. Tehát ennek az országnak nem az a baja, hogy van vagy nincs privatizációs bevétele. Ezzel csak etetik a népet. Ennek az országnak az a baja, hogy a termelő szektorokban ezelőtt hét évvel három és fél millió ember dolgozott, most meg kétmillió.

(Vasárnapi Újság, 1996. február 4.)

Sajtószabadság Magyarországon, 1996-ban

– Idézet az 1848-ban kelt és kinyomtatott Tizenkét pontból: „Mit kíván a magyar nemzet? Legyen béke, szabadság és egyetértés. Első pont: Kívánjuk a sajtó szabadságát, a cenzúra eltörlését.” Majd másfél század után történelmi rossz tréfa, hogy még mindig beszélnünk kell sajtóetikáról, sajtószabadságról. A sajtószabadságról beszélgetünk Lovas István újságíróval, aki a honi újságírás fenegyereke. Szereti a közelharcot, bírja az adok-kapok idegőrlő feszültségét. Ő a leginkább szélsőjobboldalinak tartott zszurnaliszta. Mit szól ehhez a megállapításhoz?

– Ennek különösen örült volna az amerikai kongresszus, ha ezt előre tudja, amikor a Szabad Európa Rádiónál dolgoztam. Örült volna, hogy olyan széles a Szabad Európa Rádió skálája, hogy még a legszélsőjobboldalibbak is beleférnek. De örültek volna több, középre sorolható amerikai és japán lapok is, hogy egy ilyen szélsőjobboldali ember ír nekik.

– *Honnan alakulhatott ki ez a vélekedés?*

– Ez körülbelül olyan, mint amikor a Szovjetunió le akart rohanni egy országot, akkor békeharcról beszélt. Ma ez ilyen békeharcszerű jelszó, amikor a másik oldal valakit diszkreditálni akar. Konkrét példát, egyetlen mondatomat még eddig nem idézték. Egyébként nagyon szórakoztató, hogy ennyire tartanak tőlem, hogy rendszeresen támadnak.

– *Itt van előttünk a Freedom House sokat vitatott legújabb jelentése. Eredeti példányról van szó. Ebben Magyarországot is értékeli. A sajtó szempontjából Magyarország a részben szabad országok kategóriájába soroltatott. Négy fő része van az értékelésnek a, b, c és d pontokban összefoglalva. Hogyha a rádiót és a televíziót vesszük először, mely pontokban vagyunk igazán elmarasztalva?*

– Leginkább a b-kategóriában, ami az elektronikus sajtóra nehezedő politikai nyomásokat méri. Ez egy nullától tízig terjedő skála, és a tízes a legrosszabb. A magyar elektronikus sajtó nyolcast kapott. Felsőbb politikai irányítás alatt van a sajtó. Erre jellemző magának a Freedom House jelentésének a találása. Ez a jelentés április tizenhatodikán jött ki, és nem voltak hajlandók észrevenni Washingtonban azok az emberek – az ottani magyar tudósítók –, akiket mi fizetünk a saját zsebünkéből, adófizetők. A Magyar Fórumnak és az Új Magyarországnak kellett felhívnia a magyar közvélemény figyelmét arra május kilencedikén, hogy megjelent ez a jelentés, és utána a

Magyar Rádió is bemondta. És ami még nagyon érdekes, hogy az MTI a jelentést kommentálta, próbálta egy kicsit megmagyarázni a bizonyítványt, és közben hazudott. Azt mondta, hogy Magyarország sajtója majdnem szabad lett, mert a szabad kategória a harmincas ponttól lefelé érvényes, de három ponttal Magyarország többet kapott, és így belecsúszott a részben szabad kategóriába. Ez nem igaz.

– Itt viszont látható, hogy harmincnégy pont van az összesítésben. Tehát négy pont a különbség.

– Pontosan. Ilyen durván hazudni nem lenne szabad egy távirati irodának. És lehetne folytatni még, hogy mennyire van központi irányítás alatt a sajtó. Hiszen ma, amikor beszélgetünk, június huszadika, csütörtök van, és ma reggel egy nagyon érdekes cikk jelent meg az Új Magyarországból, amelyik elbeszéli a százmilliós Horn-villa rejtelmét.

– Arról van szó, hogy miből került százmillió a miniszterelnök óbudai házának építésére.

– Pontosan. A sajtószemlében ezt a cikket „elfelejtette” szemlézni a rádió, a televízió pedig egyáltalán nem talált érdekes írást ma reggel az Új Magyarországból, amit szemlézni lett volna érdemes. Ehhez képest dél előtt, amikor jöttem a stúdióba, a magánrádiók már vezető helyen tállalták ezt a hírt, és a Kossuth rádió déli krónikájában is „felrobbant” az ügy. A Kisgazdapárt vizsgálatot követel, hogy Horn miniszterelnök úrnak honnan volt százmilliója, vagy legalábbis annyi pénze, hogy egy ilyen villát vásároljon.

– Nézzük meg az írott sajtót. Nyolc pontot kap a magyar írott sajtó „a gazdaság hatása a sajtóra” szempont szerint.

– Igen. Nagyon érdekes, hogy ezt Bencsik Gábor, a MÚOSZ főtűkára szintén megerősítette, amikor azt mondta, hogy igen-igen erős a gazdasági csoport hatása a magyar sajtóra. Tudjuk, hogy milyen hihetetlen erős a pozíciója, különösen két csoportnak, a magyar sajtóra.

– Melyik két csoportra gondol?

– A Postabankra és a Fenyő-féle VICO-ra. Érdekes módon a MÚOSZ másik vezetője, Kereszthy András pedig éppen a Demokrata múlt heti számában azt állítja, hogy a sajtó szabad, és azt állítja, hogy nem megfelelő a Freedom House osztályozása. Nem tudom, hogy mire gondol, mert azt nem fejt ki, hogy miért nem megfelelő. De nagyon érdekes, hogy újabban, amikor Magyarország egymás után – a külföldi minősítő szervektől – rossz osztályzatot kap, rendre megjelenik a magyarázat, ez szubjektív, ez már elavult, nem a megfelelő szempontokat nézték. Nagyon érdekes, hogy Antall és Boross idejében, amikor nagyon jó minősítést kapott Magyarország,

pontosan fordított kommentárok jelentek meg, hogy nem vették figyelembe azt, hogy...

– ...és azért kapott jó minősítést abban az időben a magyar sajtó – mondták. Emlékszem, amikor a Freedom House jelentése nyilvánosságot kapott Magyarországon is, akkor Horn Gyula miniszterelnök úr sajtótájékoztatót tartott. Feltették neki a kérdést, hogy miképpen vélekedik a jelentésről. A válasz úgy hangzott, még nem olvastam. Tehát nem volt miniszterelnöki vélemény erről.

– Akar László pedig előtte azt mondta a Világgazdaságnak – ez május kilencedikén vagy tizedikén volt, amikor arról volt szó, hogy Magyarország gazdasága is csak részben szabad –, hogy nem is ismeri a Freedom House-t. Miközben a Freedom House nemhogy a legkomolyabb minősítő, hanem az egyetlen olyan szervezet, amelyik a világ szinte majdnem minden országát és független területét osztályozza.

– Beszéljünk a gazdasági függőségről. Miképpen jelentkezik ez, mondjuk a konzervatív újságírás szempontjából?

– Ha van egy konzervatív lap, teljesen mindegy, hogy milyen példányszámban jelenik meg, ott a hirdető nem mernek hirdetni. Amikor a televízióban leültenek egy magát liberálisnak nevező újságíró, akkor azt mondja, őt csak a példányszám érdekli. Nagyon érdekes, hogy az interjúvoló soha nem kérdez közbe, és nem mond ellenpéldákat. Például a Beszélő című havilapban, amelyik nagyon alacsony példányszámban jelenik meg, ott van teljes oldalon a Postabank hirdetése, a Magyar Narancs-ban is rengeteg a hirdetés. A Demokratában, amelyik mind a kettőnél jóval nagyobb példányszámú, valójában nincs fizetett hirdetés. Az Új Magyarországot össze lehet hasonlítani a Magyar Hírlappal, az Új Magyarországból alig van hirdetés, a Magyar Hírlap pedig hemzseg a hirdetőtől.

– Vegyünk egy másik példát, amikor a Magyarország című hetilapnak új alkotógárdája lett, amikor a fejléc megint vörösre változott, azonnal voltak hirdető a következő számban, míg az azt megelőzőben – konzervatív irányítás mellett – elvélve akadtak.

– Nagyon érdekes, hogy szinte megelőlegezték a bizalmat az új lapnak. Tehát még nem is tudták, hogy sikeres lesz-e, már az első új számban megjelentek az egész- és féloldalas hirdetések. Tehát óriási a gazdasági nyomás. A bankárok, az állami és egyéb nagyvállalatok azokat a lapokat támogatják, amelyek szisztematikusan az ő uralmukat, az ő ideológiájukat támasztják alá.

– Összefügghet mindez Tamás Gáspár Miklós hírhedt elméletével, emlékszik rá, nem olyan régen volt az a nagy vitát kiváltó néhány gondolata, hogy meg kell nézni azokat a cégeket, amelyek a Fórumban, a Demokratában hirdetnek.

– Azokat a cégeket folyamatosan nézik. Betörték a Magyar Fórumhoz, átkutatták a főszerkesztő fiókjait. Körülbelül másfél évvel ezelőtt betörték az Új Demokratához, rendet csináltak vasdorongokkal, és természetesen a tettesek nincsenek meg. Úgyhogy Tamás Gáspár nem mondott újat. Ő csak leírta a valós helyzetet.

– Kezemben van a Demokrata múlt heti száma, Tóth Gy. László szólal meg, a Magyar Polgári Demokraták Társaságának szóvivője, aki a magyar sajtóról a következőképpen vélekedik: „Szomorú, hogy az állítólagos rendszerváltás után hat évvel még mindig az egykori élkommunisták uralják a sajtót. Hiányzik minden tárgyszerűség, higgadtság, elemzőkészség. Ugyanis az a céljuk, hogy elfeledtessék az emberekkel saját korábbi negatív szerepüket. Igyekeznek az új gazdáiknak bizonyítani, igaz, hogy valaha sztalinisták voltak, aztán ortodox-kommunisták, majd reform-kommunisták, de most a demokratikus szocializmus hívei.”

– Tulajdonképpen Tóth Gy. László nagyon érdekes módon azt írja le, amit néhány héttel ezelőtt Eörsi István egy őszinte pillanatában nyilatkozott Tarnói Gizellának az ÉS-ben. Eörsi odáig ment az őszinteségében, hogy elmeséli, ő saját magát is cenzúrázza. Azért cenzúrázza – mondja –, mert különben támogatna egy olyan alternatívát, amit ő nem akar, és amit ő szörnyűnek tart. Tipikus, ahogy ezek a kommunizmusban nevelkedett és kádárizmussal átítatott ön-agyencenzúrázott emberek gondolkodnak. 1996-ban ilyet leírni egyszerűen megdöbbentő.

– Emlékezetem szerint 1990 és '94 között szinte hetente, naponta botrányszerű cikk, írás jelent meg valamelyik újságban. Aztán azt a gondolatot, azt a témát egy másik újság továbbvitte, más megvilágításba helyezte, újabb információkat tett hozzá. Gurult-gurult a hólabda. Most, ha néha-néha olvasok is olyan cikket valamelyik újságban, amelyik valami visszaállásról beszél, akkor sem nagyon látom a folytatást. Nem nagyon látom más újságokban ugyanennek a témának, más szemléletű megjelenítését.

– Ez nagyon érdekes, több szempontból is. Itt van például Jancsó Miklós esete. Mint kiderült egy interjúból, élharcosa volt a zsidó-törvények bevezetésének, amikor Kolozsvárott volt cserkész. Ez az interjú megjelent a Demokratában és néma hallgatás volt rá a válasz. Kolozsvárott volt egy cserkész-összejeövetel, amikor bevezették a zsidó-törvényt, és mindenkinek bizonyítania kellett származását. Jancsó is bizonyította, hogy tökéletesen árja. Volt egy Hargitai Öcsi nevű cserkészgyerek, akihez odament és letépte róla a nyakkendőjét, elzavarta a teremből, és azt mondta, zsidó fattyaknak itt nincs helyük. Na most az az érdekes, hogy az a sajtó, amelyik saját magát igen érzékenynek tekint az antiszemitizmus mindenfajta megnyilvánulása esetén – még akkor is, ha semmi alapja nincs az egésznek –, ami-

kor az ő körükben felfedeznek egy antiszemitát, vagy a baloldalon, akkor néma hallgatás a válasz.

– Ön olyan magabiztossággal sorolja a tényeket, a neveket, mintha támadhatatlan lenne mindaz, amit mond.

– Ha megjelenik egy interjú, és valaki elmondja, hogy ő Jancsó Miklós cserkészvárosa volt és elmondja azt is, hogy még három társa az imént említett esetnek szemtanúja volt, akik tanúként hajlandók jelentkezni, akkor én ezt nyilvánvaló ténynek tekintem. Ha megnézzük Magyarország gazdasági helyzetét, az inflációt 1993-94-ben, és ezt összehasonlítjuk a mai állapotokkal, akkor ez is tény. Ezt nagyon nehéz propagandával elűtni. És azt hiszem nem álszerénység, ha ezeket én tényeknek tekintem.

(Vasárnapi Újság, 1996. június 23.)

Erkölc nélkül nincs politika

– Néhány statisztikai adat: 1995-ben száztizenkétezer volt az élőszületések száma hazánkban, 1996-ban alig valamivel több mint százezer. Ez idő alatt viszont száznegyvenezerrel több ember halt meg, Gyöngyösnyi népesség tűnt el. 1996-ban ötvenezerrel kevesebb pár állt anyakönyvvezető elé, feleannyi mint húsz évvel ezelőtt. A földgáz tizenkilenc egész nyolc tized százalékkal, az áram majdnem huszonöt százalékkal nőtt. Emelkedett a vasúti, a postai, a telefondíj, a gyógyszerek és a benzin ára. Az egy főre jutó élelmiszerfogyasztás adataiból: a legalacsonyabb jövedelműek évi harminchét kiló húst, a legmagasabb jövedelműek nyolcvan kilót fogyasztottak. Tejet a szegények ötvennyolc litert, a jómódúak nyolcvanhárom litert ittak meg. Kenyérből az alacsony jövedelműek vásároltak többet. A zöldségfogyasztás aránya háromszorosa a jó keresetűek javára, míg gyümölcsből a szegények négyszer kevesebbet fogyasztottak. Egy miskolci család adatai: villanyszerelő férj nettó keresete huszonhatezer-hétszáz forint, irodában dolgozó feleségéé tizennégyezer-nyolcszáz, rezsi-költségük huszonnyolc-harmincegyezer forint. Étkezésre tizenhárom-tizenhatezer forint jut. Két gyermeket nevelnek.

Talán Szentmihályi Szabó Pétert is sokkolták az iménti adatok. Ezért is írhatta meg a *Térdre magyar!* című versét. Petőfi Sándor Nemzeti dalában talpra szólított a magyart, ön pedig, ebben a versében, térdre kényszeríti.

– Ma a nemzet valóban térdre kényszerült, de eddig még nehezebb körülmények között is, mindig talpra tudott állni. Egyébként jellemző, hogy a nagy tüntetéseken, amióta ezt a verset szavalják, az emberek spontán reakciója rögtön – amikor elhangzik az utolsó sor – az, hogy elkezdik kiabálni: talpra...

– És mit gondolsz, ezt a magyar népet talpra lehet állítani 1997-ben, 1998-ban?

– Biztos vagyok benne. Sajnos azt kell, hogy mondjam, az idő ennek dolgozik. Jó lenne, hogyha nem lenne szükség ilyen mértékű leromlásra és pusztulásra ahhoz, hogy a nép végre észbekapjon és megpróbálja újjáteremtetni, újjáépíteni a hazát, mert most valóban egy ilyen korszak kell, hogy következzen.

– Ennek a pusztulásnak és romlásnak ön szerint miféle stációi vannak?

– 1983-84 körül látszott már világosan, hogy ez az eróziós folyamat menthetetlenül elindul, és ebbe a nagyon rossz irányba fordul. A mi nemzeti tragédiánk, hogy az úgynevezett rendszerváltozás csak felerősítette ezt

az eróziós folyamatot, tehát nem adta vissza a magyar nép hitét és büszkeségét. Azt hiszem, a kulcsprobléma ma az, hogy amíg a szovjet csapatok itt voltak, addig minden rosszat, ami ebben az országban történt, erre tudtunk fogni, lélektanilag is. Majd, amikor a birodalom összeomlása után, kimentek az oroszok nem kaptunk észbe, hogy most kellene igazán nekilátni a munkának, hanem hagytuk, hogy rossz emberek, rossz tanácsadók másfele vigyék az ország sorsát.

– Többen kérdezik, hogy Magyarországon volt-e igazán rendszerváltozás?

– Történelmileg talán nem is lehetett. Az Antall-kormány nem mondanám, hogy hatalomra került, mert hatalomra tulajdonképpen soha nem került. Ugyanis Magyarországon kettős hatalom volt, és minden gazdasági és komoly politikai pozíció továbbra is a kádári klientúra kezében maradt. Kezdetől fogva sabotálták a valódi rendszerváltozást. Minden olyan lehetőségtől elálltak vagy elállították azokat, akik tehettek volna valamit, ami a népnek valóban azt bizonyította volna, hogy itt új idők következnek. Nem történt semmiféle elszámoltatás, sem vagyoni, sem politikai értelemben. Tehát a szabadrablás, ami a nyolcvanas években már erőteljes volt, tulajdonképpen már akkor létrehozta azokat a nagy vagyonokat, amelyek azóta teljességgel ellenőrizhetelenné és maffia-jellegűekké váltak. De mondom, én a lélektani problémát ott látom, hogy az első szabadon választott kormány működésének kezdetén még egy évig itt voltak a szovjet csapatok. És ez idő alatt politikailag nem is lett volna lehetséges, vagy bölcs dolog olyanfajta tisztogatást vagy elszámoltatást kezdeményezni, amely esetleg arra csábítja az akkor még igencsak féltő elvtársakat, hogy újra visszahívják az oroszokat.

– A megtorlás mindig megtorlást szül, és akkor sohasem lesz vége.

– A probléma lényege itt azt hiszem az, hogy a diktatúra és a demokrácia ebben a térségben alig különbözik egymástól. Csupán formai értelemben. Tehát, ami a szegény országokat illeti – és Magyarország most már a harmadik világ felé sodródik ilyen tekintetben –, a demokrácia ezekben mindig csak formálisan működik. Lényegében arról van szó, hogy a nép négyévente – látszólag szabadon –, új diktátorokat választ magának, aki-ken semmilyen módon nem tudja behajtani a választási ígéreteit és ki van szolgáltatva egy rövid távú diktatúrának. Tehát ezek a négy évig tartó demokráciák tulajdonképpen rövid távú diktatúrák, amelyekben a legnagyobb veszély az, hogy egy diktátornak lehetnek hosszú távú jó gondolatok is, mert ő sokáig szeretne hatalmon maradni. Míg egy rövid távú diktatúra mindenképpen úgy működik, mint a török adószedők, akik addig

akarják gyorsan beszédni az adót, amíg a szultán valaki mást nem helyez oda.

– Felhalmozódott egy hatalmas vagyon. Most még beszélünk korrupcióról, különféle negatív gazdasági jelenségekről. De harminc-nyolcvan év múlva ki fog arra emlékezni, hogy az új arisztokrácia miképpen alakult ki ebben az országban?

– Lényegében mi történik ma? Az 1945 után államosított vagyonból lett közvagyon, most a közvagyonot elkótyavetyélik és gyakorlatilag azoknak a kezébe juttatják, akik eddig közvagyonként rendelkeztek felette. Ha ezt valaki eredeti felhalmozásnak meri nevezni közgazdasági értelemben, kinevetem.

– Az én kicsit keserűdes megjegyzésem végére is érdemes odafigyelni, arra, hogy be fog következni az az időszak – ha nem lesz egyfajta vagyonvizsgálat valamikor arról, hogy ki miképpen szerzett vagyont –, hogy tényleg elfelejtődik, hogy az a fillér, az a forint, az a sok száz és millió dollár miképpen jutott egyik zsebből a másikba.

– Biztos. Erre tudok történelmi analógiákat is hozni. Gondoljunk a Károlyi családra, amelynek őse emlékezetesen elárulta Rákóczi, és ezért óriási vagyonokat kapott. Megalapította a dinasztiát, amelynek hatalmas vagyont juttatott a Habsburg Birodalom. Vagy gondoljunk a Bach-korszak aulikus hűségű földesuraira, akik főleg német családnevű császárhű új nemesek, új földesurak. Gondoljunk Jókai regényére, hogy ezek a földesurak miképpen alapozták meg családjuk jövőjét. És természetesen a pénznek ugyan van szaga egy-két évtizedig, de azután már nincs. Tehát lehetséges, hogy – nem akarom ezt a csúnya nevet kimondani – egy-egy ilyen sikerdíjas ügyvédnőről is ötven év múlva a legendás milliomos család első alapítójának kijáró tisztelettel beszélnek. De felháborító cinizmusnak tartom, ha ebbe a folyamatba, ebbe az állapotba, mint elkerülhetetlenbe belenyugsunk. Ezt körülbelül olyan cinizmusnak tartom, mint azt, hogy az egészségügyi megszorításokkal, avagy a kórházi ágyak csökkentésével a lakosság egy részét halálra ítélik, és azt mondják, nem baj, ezt majd valamilyen szempontból a későbbi nemzedékek perspektívikusan másként fogják szemlélni, és azt mondják, milyen nagy vívmányokat hozott létre ez a kormány. Régi vesszőparipám, és általában a nemzeti konzervatív politizálásnak ez alapelve kell legyen, hogy erkölcs nélkül nincs politika. Vagy ha van, akkor inkább a bűnözéshez áll közelebb.

– Térjünk vissza az ön költészetéhez, és most nem verseket idézek. Ön politikai költő. 1997-ben mintha az írók, költők nem mernének közéleti mondandóval nyilvánosság elé lépni.

– Nem biztos, hogy nem mernek. Sokszor nem is akarnak talán. A félelem nagymértékben uralja a mai irodalmat, és általában a közbeszédet. Mégpedig nem attól van félelem, hogy bebörtönözhetik érte az embert, sokkal inkább a megélhetési gondok, a pályáról való teljes kiszorítás réme a fenyegető. Hiszen ma minden jelentős megszólalási fórum, minden ösztöndíj és minden lehetőség arra, hogy valakinek például könyve jelenjen meg, gyakorlatilag nem a nemzeti oldal kezében van.

(Vasárnapi Újság, 1997. február 2.)